

ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen haasteet ja tukemisen keinot

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Heidi Ruhanen

Opinnäytetyö, AMK

Kesäkuu 2022

Terveys- ja hyvinvointiala

Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)

Ruhanen, Heidi

ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen haasteet ja tukemisen keinot. Kuvailuva kirjallisuuskatsaus.

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kesäkuu 2022, 53 sivua.

Terveys- ja hyvinvointiala, Kuntoutuksen ohjaaja (AMK), opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa työelämään siirtymiseen liittyviä haasteita ja tukemisen keinoja 17–24-vuotiailla nuorilla aikuisilla, joilla on autismikirjon häiriö. Opinnäytetyö toteutettiin kuvaillevana kirjallisuuskatsauksena, jonka aineisto haettiin seuraavista tietokannoista: ProQuest databases and e-book collections, CINAHL Plus with full text (EBSCO), Medic sekä PubMed. Kirjallisuuskatsauksen aineistoksi valikoitui yhdeksän englannin kielistä tutkimusartikkelia. Aineisto analysoitiin käyttämällä apuna aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysissa näkyi myös temaattisen analyysin piirteitä, koska aineiston sisältöjä tarkasteltiin tutkimustehtävien perusteella jaetuissa teemoissa.

Ensimmäisenä tutkimustehtävänä selvitettiin 17–24-vuotiaiden ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen keskeisiä haasteita. Aineiston tuloksista selvisi, että haasteet ja tuen tarpeet ASD- nuorilla aikuisilla liittyvät yksilöllisiin rajoitteisiin, asenteisiin ja osaamisen vajeisiin. Haasteita ilmeni myös työympäristön ennakoasenteissa sekä autismikirjon piirteiden ymmärtämisessä ja tietämättömyydessä. Palvelujärjestelmän haasteet painoutuivat palveluprosessin ja moniammatillisen yhteistyön sujuvuuden haasteisiin sekä työntekijöiden osaamisen puutteisiin.

Toisena tutkimustehtävänä aineistosta kartoitettiin miten ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymistä edistetään ja tuetaan. Perheen ja läheisten tuki ASD- nuoren aikuisen arjessa on merkittävä. Yksilön omien vahvuuksien löytäminen ja vahvistaminen sekä työnhakuun ja työelämään liittyvien taitojen harjaantuminen on tärkeää. Näitä voidaan vahvistaa oikea-aikaisella ja yksilöllisellä tuella. Keskeistä on, että palvelujärjestelmän eri osa-alueet tekevät yhteistyötä ja palveluprosessi sujuu eikä ASD- nuori aikuinen jää nivelsein vaille tarvitsemaansa tukea. Osaava omatyöntekijä toimii ASD- nuoren aikuisen, työympäristön ja palvelujärjestelmän resurssien välimaastossa edistäen työelämään siirtymistä. Lisäksi työympäristön asenteisiin, ennakkokäsityksiin ja tiedon puutteisiin vaikuttaminen on tärkeää. ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymiseksi tarvitaan työympäristön hyväksyvää suhtautumista ja valmiutta mukauttaa työoloja yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Kirjallisuuskatsauksen tuottama tieto vahvistaa jo olemassa olevaa ymmärrystä ja toisaalta antaa lisätietoa ASD- nuorten aikuisten työllistymiseen liittyvästä kompleksisuudesta. Kuntoutuksen ohjaajalla on tärkeä rooli työskennellessä ASD- nuoren aikuisen, työympäristön ja palvelujärjestelmän yhdyspinnoilla työllistymisen edistämässä ja tukemisessa.

Avainsanat (asiasanat)

Autismikirjon häiriö, ASD, nuoret aikuiset, työelämään siirtymisen haasteet, työelämään siirtymisen tukeminen, työllistyminen, tuettu työllistyminen, kuvailuva kirjallisuuskatsaus

Ruhanen, Heidi

Ways and challenges to support the transition of ASD young adults to work. A narrative literature review.

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, June 2022, 53 pages.

Health and welfare, Bachelor's Degree Programme in Rehabilitation Counselling, Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The aim of the thesis was to find out the challenges related to the transition to working life and the means of support for young adults aged 17–24 with autism spectrum disorder. The thesis was carried out as a narrative literature review with data from the following databases: ProQuest databases and e-book collections, CINAHL Plus with full text (EBSCO), Medic and PubMed. Nine research articles in English were selected for the literature review. The data was analysed using data-based content analysis as an aid. Content analysis also showed features of thematic analysis because the content of the data was considered in themes shared based on research tasks.

The first scheme of the research was to identify the key challenges of the transition to working life in ASD young adults aged 17–24 years. The results of the data clearly show that the challenges and needs of support in ASD young adults are related to individual constraints, attitudes, and competence gaps. Challenges also arose in the preconceptions of the work environment and in understanding and ignoring the features of the autism spectrum. The challenges of the service system focused on the challenges in coordination of the service process and inter-professional co-operation, as well as the lack of ASD knowledge of employees.

The second scheme of the research was to find out how the transition to working life is promoted and supported for ASD young adults. The support of family and loved ones is significant in the daily life for young adults with ASD. It is important to find and strengthen an individual's own strengths and to practice skills related to job search and working life. These can be strengthened with well-timed and individual support. The key is that the different parts of the service system work together, the service process flows smoothly and the young adults with ASD are not left without the support they need at the transition phase. It is important that the professional working with ASD young adults has professional skills about ASD diagnostic criteria and knowledge how to facilitate the transition to working life between client, work environment and service system resources. In addition, influencing attitudes, preconceptions, and knowledge gaps about ASD in the work environment is also crucial. The transition into working life requires an accepting attitude towards the work environment and the ability to adapt working conditions to individual needs.

The information provided by the narrative literature review reinforces the existing understanding and provides additional information about the complexity of employment in young adults with ASD. Rehabilitation Counsellors are important professionals working with the ASD young adult, and between the work environment and the service system to promote and support employment.

Keywords/tags (subjects)

autism spectrum disorder, ASD, young adults, access to employment, the challenges of employment, the support of transition to working life, a narrative literature review

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Autismikirjon häiriö nuorella aikuisella ja työelämään siirtyminen	4
2.1	Autismikirjon häiriön keskeiset piirteet	4
2.2	Työelämään siirtymässä olevat ASD- nuoret aikuiset	6
2.3	Kuntoutuksen ohjauksen näkökulma	7
3	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimustehtävät	9
4	Toteutus	9
4.1	Tutkimusmenetelmän valinta ja kuvaus	9
4.2	Aineiston keruu	11
4.3	Aineiston kuvaus	18
4.4	Aineiston analysointi	22
5	Tulokset	25
5.1	Työelämään siirtymisen haasteet ASD- nuorilla aikuisilla	25
5.1.1	Yksilöön liittyvät haasteet.....	25
5.1.2	Työympäristöön liittyvät haasteet.....	27
5.1.3	Palvelujärjestelmään liittyvät haasteet	28
5.2	Työelämään siirtymisen edistäminen ja tukeminen ASD- nuorilla aikuisilla	29
5.2.1	ASD- nuoren aikuisen yksilöllinen ja voimavaralähtöinen taitojen oppiminen	29
5.2.2	Ympäristön antama tuki	30
5.2.3	Palvelujärjestelmän tuki	32
6	Johtopäätökset	32
7	Pohdinta	36
7.1	Luotettavuus	36
7.2	Eettisyys.....	37
7.3	Hyödynnettävyys ja kuntoutuksen ohjauksen näkökulma	38
7.4	Jatkotutkimusehdotukset.....	39
Lähteet	40	
Liitteet	44	
Liite 1.	Aineiston arviointi JBI-kriteereiden mukaisesti.....	44
Liite 2.	Käsitettä aineiston tuloksista	53
Kuviot		
Kuvio 1.	Kirjallisuuskatsauksen vaiheet (Niela-Vilén & Hamari 2016, 23, muokattu).	10

Kuvio 2. Tutkimusaineiston valintaprosessi (Valkeapää 2016, 63, muokattu)	18
Kuvio 3. Yhteenveto aineiston tuloksista ICF-kaaviossa (Paltamaa & Musikka-Siirtola 2016, 39, muokattu)	34

Taulukot

Taulukko 1. PICO-menetelmän soveltaminen opinnäytetyön aiheesta hakulausekkeiksi	11
Taulukko 2. Hakuprosessi tiivistettynä.	13
Taulukko 3. Opinnäytetyön aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit	17
Taulukko 4. Aineiston kuvaus.	19
Taulukko 5. Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja alaluokkien muodostamisesta.....	23
Taulukko 6. Esimerkki aineiston luokittelusta teemassa työelämään siirtymisen haasteet.	24

1 Johdanto

Yhteiskunnassa on käynnissä isoja muutoksia Sote-uudistuksen lisäksi myös työllisyyspalveluissa (TE-palvelut 2024 n.d; Pohjoismainen työvoimapalvelumalli n.d.). Marinin hallitusohjelmaan sisältyy strateginen kokonaisuus, jonka osatavoitteita ovat alle 25-vuotiaiden nuorten sekä osatyökykyisten erityisen tuen tarpeisten työllistymisen tukeminen (Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi n.d.). Tähän kokonaisuuteen liittyy Työkykyohjelma (2022), jonka tavoitteena on edistää osatyökykyisten työllistymistä ja työssä jaksamista kehittämällä työkyvyn tuen palveluita. Lisäksi Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotuksissa (2017) nousee esille kohdassa 12 nuorten kuntoutustarpeen varhainen tunnistaminen ja oikeaan kuntoutukseen ohjaaminen, jolla pyritään vaikuttamaan työvoiman ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten tilanteeseen. Nämä edellä mainitut rakennemuutokset ja kehittämissuositukset antavat opinnäytetyölle ajankohtaisen ja merkityksellisen viitekehyksen niin yhteiskunnan kuin kuntoutuksen ohjaajan työn näkökulmista.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kirjallisuuskatsauksen avulla selvittää työelämään siirtymistä 17–24-vuotiailla nuorilla aikuisilla, joilla on autismikirjon häiriö (jatkossa myös lyhenne ASD eli autism spectrum disorder). Autismiliiton mukaan autismikirjon henkilöiden työllisyystilanne on heikko ja aikuisista vain 10–25 prosenttia on työelämässä (Työ ensin 2022). Autismikirjon häiriön tuomien haasteiden ymmärtäminen ja huomioon ottaminen työllistymispalveluissa sekä oikea-aikainen kuntoutuksen ohjaus edistävät ASD- nuorten aikuisten työelämään pääsemistä. Työelämään siirtyminen on tärkeä vaihe aikuistumisessa niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta.

Autismin käsite, määritelmät ja diagnostiset kriteerit ovat tarkentuneet ja muovautuneet viimeisen vuosikymmenen aikana merkittävästi. WHO:n kansainvälinen tautiluokitus ICD-10:ssä autismin kirjon diagnoosit ovat eriteltyinä *Laaja-alaisten kehityshäiriöiden* alle. Yhdysvalloissa näistä eriteltyistä luovuttiin jo vuonna 2013 ja vastaava tilanne on Euroopassa edessä ICD-11-luokituksen myötä. (Juhola 2018, 15.) ICD-11-luokituksessa autismikirjon häiriö sijoittuu *Mielen, käyttäytymisen ja neurologisen kehityksen häiriöt* -pääotsakkeen alle. Kriteeristön ja määritelmän muutos ja tarkentuminen mahdollistavat yhtenäisemmän kielen autismikirjon häiriöstä puhuttaessa. (Timonen, Castrén & Ärölä-Dithapo 2019, 47–48.) WHO on julkaissut ICD-11-luokituksen käyttöönotettavaksi vuoden 2022 alusta lähtien koko maailmassa, mutta Suomessa koodiston käännoistyötä ei ole

vielä aloitettu, vaikka Suomellakin on velvollisuus luokituksen käyttöönottoon WHO:n jäsenmaana (Nummela 2022).

Opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmänä olivat nuoret aikuiset. Suomen nuorisolain (1285/2016, 3 §) määritelmän mukaan nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta. YK määrittelee tilastojaan varten nuoren ikämääritelmäksi 15–24-vuotiaat (Definition of Youth n.d.). Opinnäytetyössä nuoren aikuisen käsite rajattiin tarkoittamaan 17–24-vuotiasta henkilöä ja nuoren aikuisen itseenäistymisen osa-alueena tarkasteltiin erityisesti työelämään siirtymistä. Opinnäytetyössä käytetään käsitettä *ASD- nuoret aikuiset*, kun tarkoitetaan tutkimuksen kohteena olevia henkilöitä, joilla on autismikirjon häiriö. Kun tarkoitetaan yleisellä tasolla henkilöä, jolla on autismikirjon häiriö, käytetään termiä *ASD-henkilö*. Opinnäytetyön näkökulmana on tutkia ja selvittää autismikirjon häiriön tuomia haasteita sekä lisätä ymmärrystä siitä, millaista tukea nuoret aikuiset tarvitsevat työelämään siirtymisen tueksi. Opinnäytetyössä ei määritellä tai arvoteta henkilöitä autismikirjon häiriön vuoksi. Opinnäytetyön teoriaosuutta varten tehdyssä tiedonhankinnassa keskityttiin nuorten aikuisten, työelämään siirtymisen sekä kuntoutuksen ohjauksen näkökulmiin autismikirjon häiriön keskeisimpien haasteiden ohella. Näitä aihepiirejä tarkastellaan seuraavassa luvussa.

2 Autismikirjon häiriö nuorella aikuisella ja työelämään siirtyminen

2.1 Autismikirjon häiriön keskeiset piirteet

Autismi on synnynnäinen neurobiologinen häiriö, jossa henkilön aivot ovat kehittyneet erilaisiksi. Tästä seuraa, että ihminen tulkitsee ympäristöään ja sosiaalisia tilanteita eri tavalla kuin muut. Autismia esiintyy noin 1–1,2 prosentilla väestöstä, mikä tarkoittaa Suomessa keskimäärin 60 000 henkilöä. Autismi on yleisempää miehillä kuin naisilla. Autismin kirjo tarkoittaa monen tasoisia haasteita ja toimintakyvyn rajoitteita, jotka ilmenevät yksilöllisesti ja tuen tarpeet vaihtelevat eri henkilöiden välillä paljonkin. (Perustietoa autismista 2022.)

Autismikirjon häiriö ilmenee henkilön sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation muodostamisen ja ylläpitämisen pitkäaikaisena tai pysyvänä vaikeutena. Lisäksi siihen liittyy yksilöllisiä käyttäytymispiirteitä ja mielenkiinnon kohteita, jotka ovat rajoittuneita, toistavia tai joustamattomia. ASD havaitaan usein varhaislapsuudessa tai viimeistään siinä vaiheessa, kun ympäristön sosiaaliseen käyttäytymiseen liittyvät odotukset ylittävät yksilön kyvyt ja taidot vastata niihin. Haasteet

tulevatkin esille erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä, kuten perhepiirissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja työelämässä. Näissä ympäristöissä toimiminen voi olla ASD-henkilölle vaikeaa tai mahdotonta ilman tukea ja kuntoutusta. Lisäksi voi olla haasteita älyllisissä ja kielellisissä taidoissa ja myös niiden laajuus vaihtelee eri yksilöiden välillä. (Timonen ym. 2019, 46–48.)

ASD-ydinoireet ovat pysyviä, mutta ne voivat lieventyä kuntoutuksen ja yksilöllisen oppimisen ja sosiaalisten taitojen kehittymisen myötä. Toisaalta autismikirjon häiriöön liittyy älyllistä kehitysvammaisuutta sekä psyykkisiä liitännäissairauksia, jotka heikentävät toimintakykyä ja lisäävät avuntarvetta läpi elämän. Noin 60 prosenttia ASD-henkilöistä on kehitysvammaisia. Masennus- ja ahdistuneisuusoireet ovat yleisiä, koska tunteiden säätelyn vaikeus sekä aistien ylikuormittuminen ja kaavamaiset käyttäytymismallit ovat tavallisia ASD piirteitä. Muita liitännäisoireita ovat uni- ja syömishäiriöt sekä tarkkaavuuden ja aktiivisuuden häiriöt. Myös psykoottisuuden ja kaksisuuntaisen mielialahäiriön riski on kasvanut. Somaattisista sairauksista yleisiä ovat maha-suolikanavan vaivat, epilepsia ja kohonnut verenpaine. (Koskentausta, Koski & Tani 2018, 1494–1496.)

Mielen teoria on kognitiivisen psykologian käsite ja sen avulla pyritään kuvaamaan ihmisen mielen toimintaa sekä ymmärtämään ASD-henkilön käyttäytymistä ja ajatusmaailmaa. Mielen teoria sisältää kyvyn ymmärtää, että toisilla ihmisillä on ajatuksia ja tunteita. Sen avulla pystytään lukemaan toisen henkilön käyttäytymistä ja päättelemään käytöksestä toisen ajattelupolkuja. Mielen teoria kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja se on tärkeä osa vuorovaikutusta ja tapahtuu useimilla ihmisillä automaattisina psyykkisinä prosesseina. ASD-henkilöllä mielen teoria voi olla puutteellinen tai kehittyä myöhemmin kuin muilla, ja siksi voi olla työlästä ja kuormittavaa suoriutua sosiaalisista tilanteista. (Nylander 2010, 31–33; Timonen ym. 2019, 101–108.)

Keskeiskoherenssi tai sentraalinen koherenssi tarkoittaa kykyä muodostaa kokonaisuuksia ja luoda merkityksiä pienemmistä yksityiskohdista tai asiayhteyksistä. ASD-henkilöillä tällainen kokonaisuuksien muodostamiskyky on heikentynyt, ja heille on tyypillistä kiinnittää enemmän huomiota yksityiskohtiin sekä olla vähemmän riippuvaisia asiayhteyksistä. Tämä voi ilmetä esimerkiksi taitavuutena palapeleissä tai kiinnostuksena yksityiskohtaiseen tietoon. (Nylander 2010, 33–34.) Timonen ja muut (2019) puolestaan käyttävät termiä *kontekstisokeus*. Kontekstin ymmärtäminen auttaa ohjaamaan havaintojamme. Kontekstisokean henkilön on haastavaa käyttää kontekstia

merkitysten määrittelemiseen automaattisesti ja alitajuisesti. Huomio kiinnittyy yksityiskohtiin ja kokonaisuuden hahmottaminen on vaikeaa. (Timonen ym. 2019, 109–114.)

Autismikirjoon liittyy myös *toiminnanohjauksen vajavuutta*, jolloin arkielämässä toimiminen on vaikeaa tai haasteellista. Toiminnanohjaus kaikkienensa on laaja käsite, mutta se sisältää henkilön toiminnan suunnitteluun, aloittamiseen, ylläpitämiseen ja lopettamiseen liittyviä prosesseja. Siihen sisältyy esimerkiksi työmuisti, ajantaju, joustavuus suunnitelman muuttamiseen tai huomion kohteen vaihtamiseen, kyky hallita impulsseja ja arvioida omia suorituksia. ASD-henkilöllä nämä voivat ilmetä puutteellisena syuseuraus -suhteiden hahmottamisena, tapahtumasarjojen ymmärtämisenä tai vaikeutena arvioida omaa käytöstä ja siten sen sopeuttamisena tilanteeseen sopivaksi. (Nylander 2010, 34.)

2.2 Työelämään siirtymässä olevat ASD- nuoret aikuiset

Nuoruusikä on haastava siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen, jonka aikana ihminen muuttuu paljon fyysisesti ja mieleltään sekä suhteessa toisiin ihmisiin ja yhteiskuntaan. Nuoruusajan keskeinen kehitystehtävä on omaksi itseksi kasvaminen, itsenäistyminen ja aikuisuuteen siirtyminen. Aikuisuuteen siirtymiseen liittyy olennaisesti työelämän aloittaminen ja perheen perustaminen. Nämä asiat ovat nyky-yhteiskunnassa siirtyneet yhä pidemmälle aikuisuuteen ja siksi nuoren aikuisen iän määrittelemisen on haasteellista. (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen & Ruoppila 2015, 148–149.)

ASD- nuoren aikuisen elämänvaihe sisältää paljon muutoksia, paineita ja vaatimuksia, jolloin autismipiirteet voivat korostua. Henkilö voi jopa taantua sosiaaliselta vuorovaikutukseltaan ja käytökseltään. (Moilanen & Rintahaka 2016.) Itsenäistyvä ASD- nuori aikuinen tarvitsee enemmän aikaa ja tukea elämänvaiheen läpi viemiseen kuin ikätoverinsa. Uudenlaiseen arkeen, asumiseen sekä opiskelu- tai työympäristöön sopeutumiseen vaaditaan selkeää struktuuria. Erityisen tärkeää on, että ASD- nuori aikuinen tunnistaa omat vahvuutensa ja hänelle kehittyy vahva ja positiivinen minäkuva. (Autismikirjo nuoruusiässä 2021, 10–11.)

ASD-henkilöillä on paljon vahvuuksia ja ominaisuuksia, joista on hyötyä työelämässä. Erityiset mielenkiinnon kohteet lisäävät erityisosaamista, työmoraali ja työelämän pelisääntöihin sitoutuminen

on vahvaa. Monella on hyvät ongelmanratkaisutaidot, keskittymiskyky sekä kyky kiinnittää huomiota yksityiskohtiin. Olisikin tärkeää kiinnittää erilaisiin vahvuuksiin enemmän huomiota ja löytää ASD-henkilölle sopiva, oikeanlainen työtehtävä ja mukauttaa työ ja työn kuormittavuus sopivaksi. (Autismikirjo ja työ 2021.)

Vuoden 2019 Nuorisobarometrissa (Haikkola & Myllyniemi 2019, 28–29) selvitettiin nuorten käsityksiä työstä ja yrittäjyydestä. Tutkimusta varten haastateltiin puhelimitse kaikkiaan 1907 nuorta, jotka olivat 15–29-vuotiaita. Barometrissa kysyttiin opiskelijoilta (n=1030) heidän näkemyksiään työelämään siirtymiseen liittyen. Useampi kuin joka neljäs (26 %) kyselyyn vastanneista koki työelämään siirtymisen pelottavaksi ja yhtä moni innostavaksi. Noin 90 prosenttia (n=927) kyselyyn vastanneista koki työelämään siirtymisen ainakin jokseenkin innostavaksi. Ammatinvalinnan koki stressaavaksi 42 prosenttia (n=433) ja uraohjausta koki saaneensa ainakin jokseenkin riittävästi 69 prosenttia (n=711) nuorista, tosin riittävyden kokemus heikentyy, mitä pidemmällä opintoasteissa henkilö on. (Haikkola & Myllyniemi 2019, 28–29.)

Autismiliiton (Lehmonen 2017, 23–26) kyselyssä ASD- nuorille ja heidän vanhemmilleen selvitettiin nuorten kokemia haasteita nyt ja tulevaisuudessa. Kyselyyn vastasi 16 nuorta, joista 69 prosenttia (n=11) koki työelämään siirtymisen haasteelliseksi kyselyhetkellä ja 63 prosenttia (n=10) koki tulevaisuudessa työelämässä pärjäämisen mietityttävänä. 56 prosenttia (n=9) nuorista koki tarvitsevänsä tukea työmahdollisuuksien löytymiseen, mutta kukaan ei kokenut saaneensa tukea siirtymävaiheisiin työvalmennusta tarjoavalta palvelutuottajalta tai TE-toimistolta. 56 prosenttia (n=9) nuorista koki kaipaavansa tukea työvalmennusta tarjoavalta palvelutuottajalta ja 38 prosenttia (n=6) kaipasi sitä TE-toimistolta ja 69 prosenttia (n=11) sosiaalitoimelta. (Lehmonen 2017, 23–26.)

2.3 Kuntoutuksen ohjauksen näkökulma

Viimeisen vuosikymmenen aikana ASD- nuorten aikuisten työllistymistä on pyritty edistämään monin erilaisin hankkein. Työllistymishankkeilla on haluttu tuoda esille, että ASD-henkilöillä olisi edellytyksiä ja osaamista työllistyä, vaikka he eivät ole työllistyneet. Hankkeiden kautta on mallinnettu esimerkiksi Kelan *Oma väylä* -kuntoutus, jonka avulla neuropsykiatrisia häiriöitä omaavilla nuorilla olisi mahdollisuus saada kuntoutuksella tukea elämän siirtymävaiheisiin, arjen hallintaan, opiske-

luun ja työelämään. Toinen hankkeista syntynyt kuntoutusmuoto on *TEAK eli työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus*, joka myös tähtää sairauden, vian tai vamman kanssa elävien työllistymiseen. (Juhola 2018, 198–205.)

Nuoren itsenäistyminen, kotoa poismuutto, opiskelujen päättyminen ja työelämään siirtyminen ovat merkittävä nivelvaihe, jolloin ASD- nuori aikuinen tarvitsee erityisesti moniammatillista, eri tahojen välistä yhteistyötä ja tukea. ASD- nuorten aikuisten, joilla on lisäksi kehitysvamma, on usein vammaispalveluiden kautta turvatumpi pääsy palveluiden piiriin kuin nuorten aikuisten, joilla on lievempi ASD. Soteuudistuksen ja työllisyyspalveluiden yhtenä tavoitteena on, että palvelupolut yhtenäistyvät ja väliinpuotoaminen vähenee. ASD- nuorten aikuisten kohdalla olisi tärkeää, että sosiaalitoimen, työvoimahallinnon ja terveydenhuollon yhteistyö olisi toimivaa ja saumatonta, jotta työelämään siirtymiseen olisi riittävästi tukea ja ohjausta saatavilla. (Koskentausta ym. 2018, 1496–1499.)

Oikea-aikainen ohjaus ja kuntoutukseen pääsy on tärkeää ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen tueksi, jolloin kuntoutuksen ohjaajan rooli on merkittävä. Kuntoutuksen ohjaaja voi työskennellä palvelujärjestelmän sisällä eri vaiheissa palveluprosessia, kuten kuntoutustarpeen tunnistamisessa, palveluun ohjaajana tai kuntoutuksen toteutusvaiheessa. Työkenttä ASD- nuorten parissa on esimerkiksi alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen Ohjaamoiden ohjaajana, työllisyyspalveluiden palveluohjaajana, aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajana tai ammatillista kuntoutusta toteuttavana omatyöntekijänä tai omavalmentajana työskentely. Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumien raportin (2022, 48–49) mukaan oikea-aikaisuuden lisäksi hyvä ja vaikuttava kuntoutus on asiakaskeskeistä. Tällöin erityisesti kuntoutuksen ammattilaisen kohtaamisosaaminen ja kyky dialogiseen vuorovaikutukseen ja asiakasta kunnioittavaan työtapaan on tärkeää. Lisäksi yhdeksi kuntoutuksen osaamis- ja työelämätarpeeksi nousi neuropsykologisen kuntoutusosaamisen hallitseminen. (Pekkonen, Holvikivi, Haapala, Hiekkala, Korpi, Nummelin, Raassina, Rannisto, Seppänen, Teittinen & Työläjärvä 2022, 48–49.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimustehtävät

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kirjallisuuskatsauksen avulla selvittää työelämään siirtymisen haasteita ja tuen tarpeita nuorilla aikuisilla, joilla on autismikirjon häiriö. Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä autismikirjon mukanaan tuomista haasteista 17–24-vuotiaiden nuorten aikuisten työllistymiseen liittyen ja miten ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymistä voidaan edistää ja tukea.

Tutkimustehtävät olivat:

1. Mitä ovat keskeiset haasteet ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisessä?
2. Miten ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymistä voidaan edistää ja tukea?

4 Toteutus

4.1 Tutkimusmenetelmän valinta ja kuvaus

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valittiin kuvaileva kirjallisuuskatsaus, koska valittua ilmiötä haluttiin tutkia, kuvailla ja jäsentää olemassa olevaa tuoretta tutkimustietoa hyödyntämällä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleinen terveystieteiden ja hoitotieteidenaloilla käytetty tutkimusmenetelmä. Kirjallisuuskatsausta voi käyttää itsenäisenä tutkimusmenetelmänä, kuten kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, tai se voi olla muun tutkimuksen osana tehty systemaattinen tiedonhankinta. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tähtää ilmiön ymmärtämiseen aineistolähtöisesti erilaisista näkökulmista, mutta usein tutkimusta suunnataan teoreettisesti tutkimustehtävillä. (Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen & Liikanen 2013, 293–294.)

Kirjallisuuskatsauksen vaiheita ovat tutkimustehtävän muodostaminen, aineiston haku, valinta ja arviointi, kuvailun rakentaminen aineiston analyysin ja synteesin avulla sekä tulosten tarkastelu ja raportointi (ks. kuvio 1). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on prosessi, jossa tiedonhaun ja aiheeseen soveltuvan aineiston valinnan jälkeen tietoa arvioidaan, analysoidaan ja muodostetaan synteesi vastaukseksi tutkimustehtäviin. Kirjallisuuskatsauksen avulla lisätään ymmärrystä, avataan käsitteitä sekä tuotetaan tietoa, jota voidaan hyödyntää alan käytännön työssä. (Suhonen, Axelin & Stolt 2016, 7–10; Niela-Vilén & Hamari 2016, 23.)

Kuvio 1. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet (Niela-Vilén & Hamari 2016, 23, muokattu).

Kirjallisuuskatsauksen prosessin eri vaiheissa huolellisella käsitteiden määrittelyllä, rajaamisella, kriteereillä ja dokumentoinnilla vahvistetaan tutkimuksen luotettavuutta ja toistettavuutta. Katsauksen eri vaiheissa tutkimustehtävät ohjaavat edellä mainittua määrittelyä ja rajaamista, eli mitä aineistoa ollaan hakemassa ja mitä aineistosta nostetaan esille. Sekä kirjallisuuden hakeminen tietokannoista, että aineiston valinta tehdään suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti, jotta katsaus ja kirjallisuudesta nostetut johtopäätökset ovat luotettavia. (Niela-Vilén & Hamari 2016, 25–28.) Opinnäytetyössä pyrittiin noudattamaan kirjallisuuskatsauksen prosessin eri vaiheita ja periaatteita. Kuviossa 1 esitetyt vaiheet on avattu seuraavissa kappaleissa.

Kirjallisuuskatsauksen *ensimmäisessä vaiheessa* määritellään tutkimustehtävä. Olennaista on rajata tutkimustehtävä sopivan laajuiseksi suhteessa valittuun aiheeseen, jotta aineistoa saadaan riittävästi haettua katsauksen luotettavuuden takaamiseksi. (Niela-Vilén & Hamari 2016, 23–25.) *Toisessa vaiheessa* tehdään kirjallisuushaku, jossa haetaan valituista tietokannoista vertaisarvioituja tutkimuksia ja kirjallisuutta tutkimustehtävien pohjalta asetettujen hakusanojen avulla. Hakulausekkeiden ja käsitteiden muodostaminen voi olla haastavaa ja vaatia mielikuvitusta sekä toistuvaa testaamista. (Lehtiö & Johansson 2016, 36–38.)

Kirjallisuuskatsauksen *kolmannessa vaiheessa* aineisto analysoidaan ja rakennetaan kuvailu aineistosta tutkimustehtävien perusteella. Aineistoon valikoituneiden tutkimusten tuloksia järjestetään ja tehdään yhteenveto vastaamaan tutkimustehtäviin. Kirjallisuuskatsauksen *neljännessä vaiheessa* aineistosta nostetut tulokset raportoidaan, esitetään johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet. Raportointi sisältää koko kirjallisuuskatsauksen prosessin eri vaiheiden avaamisen mahdollisimman tarkasti, jotta kirjallisuuskatsaus olisi toistettavissa ja toisaalta arvioitavissa raportoinnin

perusteella. (Niela-Vilén & Hamari 2016, 30–33.) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus raportoitiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun (jatkossa JAMK) opinnäytetyön raportointiohjeiden mukaisesti.

4.2 Aineiston keruu

Aihetta ja tutkimustehtäviä jäsenettiin PICO-periaatteen avulla. Opinnäytetyön aihe kuvataan PICO-menetelmän mukaan pilkottuna alla olevassa taulukossa 1. PICO tulee sanoista *patient* eli kohderyhmä (P), *intervention* eli toiminta tai mielenkiinnon kohde (I), *comparison* eli vertailu (C) sekä *outcome* eli lopputulos (O). Lisäksi käytettiin erilaisia sanakirjoja tai verkkosivustoja, joiden avulla ideoitiin hakusanoja, kuten Finto.fi. Suurin osa tietokannoista käyttää Boolean operaattoreita AND, OR ja NOT, joiden avulla käsitteistä ja hakusanoista muodostettiin hakua tarkentavia hakulausekkeita. Ennen tietokantojen lopullista valintaa tehtiin useita kokeiluhakuja eri tietokantoihin erilaisin hakulausekkein ja rajauksin, jotta löydettiin toimivia hakulausekkeita. (Lehtiö & Johansson 2016, 36–38.)

Taulukko 1. PICO-menetelmän soveltaminen opinnäytetyön aiheesta hakulausekkeiksi.

Kohderyhmä (P)	Mielenkiinnon kohde (I)	Vertailu (C)	Lopputulos (O)
ASD- nuoret aikuiset	Työllistymisen edistäminen, työllistymistä tukeva toiminta tai menetelmät, ammatillinen kuntoutus	Työllistymisen haasteet tai vaikeudet	Työllistyminen, työelämään siirtyminen, työelämään kiinnittyminen
ASD young adults, young adulthood, early adulthood	subsidised/supported employment, promoting employment, employment support, methods of employment support, way to get a job, vocational rehabilitation	employment challenges, challenges of employment	access to employment, integration into work, integration into working life, transition to work

Tietokantojen valinta perustui opinnäytetyössä siihen, mihin tietokantoihin JAMKin käyttöliittymien kautta oli mahdollista päästä lukemaan artikkeleita, tutkimuksia ja kirjallisuutta. Kokeiluhaikuja ja teoriatietoa varten tehdyt haut aloitettiin janet.finna.fi sekä finna.fi -hakualustoilla, joista ensin mainittu on JAMKin kirjaston hakualusta ja toinen mainittu valtakunnallinen kaikkien Suomessa olevien tietokantojen yhteinen hakualusta. JAMKin kautta on mahdollista päästä 52 sosiaali- ja terveysalan tietokantaan. Toisena valintakriteerinä tietokannalle oli, että tietokanta sisältää alaan ja aiheeseen liittyvää ja vertaisarvioitua aineistoa.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin hakulausekkeita käyttäen neljästä eri tietokannasta, joihin päästiin JAMKin käyttöliittymän kautta. Tietokannat, joihin haut tehtiin, olivat *ProQuest databases and e-book collections*, *CINAHL Plus with full text (EBSCO)*, *Medic* sekä *PubMed*. Hakuja tehtiin 15.3.2022 ja toistettiin 18.3.2022. Hakuprosessia on kuvattu taulukossa 2. Taulukkoon on koottu hakulausekkeet, jotka johtivat rajausten ja tarkennusten jälkeen riittävän tarkkaan hakutulokseen. Nämä haut toistettiin vielä 21.3.2022.

ProQuestiin tehtiin hakuja useilla erilaisilla hakulausekkeilla eri näkökulmista hyvin tuloksin, mutta toisaalta myös hakutuloksia saatiin rajattua vaivattomasti sopivan suuruiseksi. ProQuestista nostettiin eniten tutkimuksia tarkasteluun ja niitä oli yhteensä 17 kappaletta. CINAHL tietokantaan oli haastavampaa löytää lauseketta, joka tuottaisi hakuja. Mikään ProQuestiin käytetyistä lausekkeista ei tuottanut tuloksia CINAHL:sta, kuten taulukosta 2 ilmenee. Hakulausekkeita muuttamalla saatiin hakutuloksia aikaisiksi ja CINAHL:sta nostettiin 9 tutkimusartikkelia tarkempaa tarkastelua varten.

Medic tietokannasta haettiin suomenkielisellä hakulausekkeella ja saatiin tulokseksi yksi artikkeli. Haku toistettiin myös englanniksi ja saatiin kaksi tulosta, joista toinen oli sama kuin edellisessä haussa saatu suomenkielinen artikkeli ja toinen aiheeltaan epäsoveluvalittavaksi. Taulukkoon 2 nostettiin vain nämä kaksi hakulausekettä Medicistä, vaikka hakuja tehtiin myös samoilla hakulausekkeilla kuin ProQuestiin ja CINAHL:n. Medic antoi laajasti hakutuloksia, mutta niiden osuvuus aiheeseen oli heikkoa.

Viimeisimpänä tehtiin hakuja PubMed tietokantaan. Haut aloitettiin samoilla lausekkeilla kuin muihinkin tietokantoihin. Hakutuloksiin nousi enimmäkseen samoja artikkeleita kuin muista tietokannoista, näistä kaksi ensimmäistä lauseketta esimerkkeinä taulukossa 2. Kahdella hakulausekkeella nousi mielenkiintoisia artikkeleita esille, ja ne olivat erilaisia kuin aiemmista tietokannoista. Valittavasti näistä suuri osa oli maksullisia artikkeleita, joten hakuja jouduttiin kaventamaan saatavilla oleviin artikkeleihin. Lopulta PubMedistä valikoitui vain kolme artikkelia tarkempaan tarkasteluun. Hakuprosessi on kuvattu alla olevaan taulukkoon 2, joka jatkuu seuraaville sivuille.

Taulukko 2. Hakuprosessi tiivistettynä.

Tietokanta	Hakulauseke	Tarkennukset	Tulokset	Valittiin
ProQuest databases and e-book collections	ASD AND (young adults) AND (access to employment)		7614	
	ASD AND (young adults) AND "Access to employment"		185	
		koko teksti	181	
		vertaisarvioitu	32	
		2014->	29	8
	"Young adults with ASD" AND (integration into work)		353	
	"Young adults with ASD" AND (integration into work) AND (access to employment)		195	
		koko teksti	190	

		vertaisarvio- itu	64	
		2014->	56	7
	"Young adults with ASD" AND "employment challenges"		11	
		koko teksti	11	
		vertaisarvio- oitu	3	
		2014->	3	2
CINAHL Plus with full text (EBSCO)	ASD AND (young adults) AND (access to employment)		0	
	ASD AND (young adults) AND "Access to employment"		0	
	"Young adults with ASD" AND (integration into work)		0	
	"Young adults with ASD" AND (integration into work) AND (access to employment)		0	
	"Young adults with ASD" AND "employment challenges"		0	
	Integration into work OR supported employment AND Young adults with Autism Spectrum Disorder		149	

		koko teksti	18	
		2014->	11	2
	(asd or autism spectrum disorder or autism) AND challenges of employment AND (young adults or emerging adults or young adult- hood)		5	
		koko teksti	3	
		2014->	2	1
	vocational rehabilitation AND (young adults or emerging adults or young adulthood) AND (asd or autism spectrum disorder or autism)		38	
		koko teksti	17	
		2014->	14	4
	vocational rehabilitation AND youth AND (asd or autism spectrum disorder or autism) AND employment		17	
		koko teksti	10	
		2014 ->	8	2
Medic	autismi AND nuoret aikuiset AND työelämä		1	1
	ASD OR autism AND young adults AND access to employment OR access to work		2	

PubMed	(ASD) AND (young adults) AND (access to employment)		10 (Samoja)	
	"Young adults with ASD" AND (integration into work)		2 (Samoja)	
	Employment challenges OR transition to work AND young adults with ASD		34	
		koko teksti	34	
		saatavilla	16	
		2014->	13	2
	vocational rehabilitation AND (young adults or emerging adults or young adulthood) AND (asd or autism spectrum disorder or autism)		59	
		koko teksti	57	
		2014 ->	43	
		saatavilla	10	1
				Yht. 30

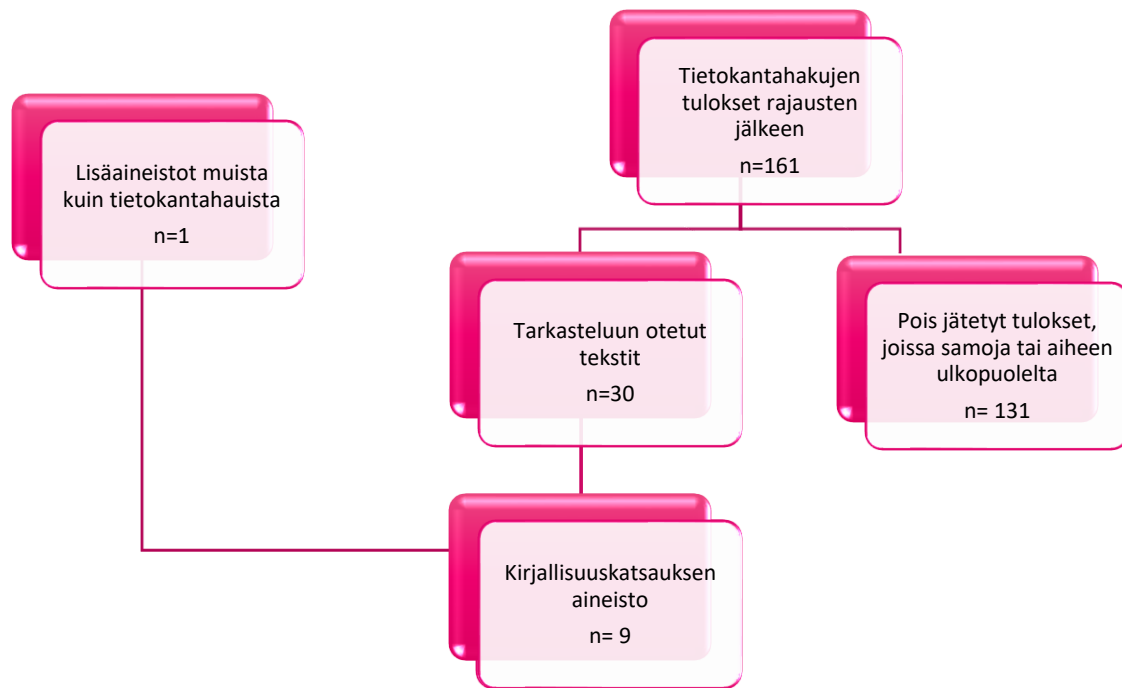
Tietokannoista nousi jonkin verran samoja aineistoja hakujen yhteydessä, mutta tarkempaan esitarkasteluun otettiin eri tutkimuksia ja artikkeleita otsikon ja lyhennelmän perusteella. Esitarkasteluun valittu aineisto koostui yhteensä 30 tutkimuksesta tai artikkelista. Materiaali käytiin tarkemmin läpi ja rajattiin sisäänotto- ja poissulkukriteereillä (ks. taulukko 3) opinnäytetyöhön soveltuvat tutkimusartikkelit. Tietokantahauista valittiin kahdeksan tutkimusta aineistoon. Lisäksi mukaan

otettiin tietokantahakujen ulkopuolelta erään kirjallisuuskatsauksen lähdeluettelosta löytynyt tutkimus, joka todettiin aineistoon kelpaavaksi sisäänotto- ja poissulkukriteereiden perusteella. Aineiston kokonaismääräksi tuli yhdeksän tutkimusta. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit löytyvät alla olevasta taulukosta 3.

Taulukko 3. Opinnäytetyön aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaisu on saatavilla koko tekstinä maksuttomasti tai opiskelijalle JAMKin käyttöliittymän kautta maksettuna.	Julkaisun saatavuus vaatii maksun tai muita toimenpiteitä.
Vertaisarvioitu tieteellinen tutkimus tai alkuperäistutkimuksen tuloksia tarkasteleva artikkeli tai muu tieteellinen julkaisu.	Julkaisu ei täytä tieteellisen julkaisun kriteerejä.
Julkaisussa tarkastellaan työelämään siirtymisen haasteita ja tukemisen keinoja 17–24-vuotiailla nuorilla aikuisilla eri näkökulmista.	Julkaisu ei vastaa tutkimustehtävään.
Julkaistu 2014–2021.	Julkaistu ennen vuotta 2014.
Julkaisun kielenä suomi tai englanti.	Julkaisun kielenä muu kuin suomi tai englanti.

Aineiston keruu ja valinta pyrittiin suorittamaan systemaattisesti ja raportoimaan mahdollisimman tarkasti, jotta kirjallisuuskatsauksen vaiheet voidaan toistaa vaivattomasti. Aineiston valintaprosessia on avattu kuviossa 2. Toisaalta kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa vapaamman otteen aineiston valinnassa. Tällöin aineiston valintaa ohjaa aineiston sisältöjen soveltuvuus tutkimustehtäviin. Aineiston valinnassa painottui siis toisaalta prosessin systemaattinen eteneminen ja sen avaaminen, mutta toisaalta haluttiin varmistaa aineiston sisällön vastaavuus tutkimustehtäviin. Siksi hakutuloksista nostettiin aineistoa esitarkasteluun eikä pyritty ainoastaan tietokantahakujen tarkentamisella aineiston lopulliseen valintaan. (Kangasniemi ym. 2013, 295–296.)

Kuvio 2. Tutkimusaineiston valintaprosessi (Valkeapää 2016, 63, muokattu).

Aineiston valinnan jälkeen tutkimusartikkeleiden laatua arvioitiin Hoitotyön tutkimussäätiön eli Hotuksen suomentamia Joanna Briggs Instituutin (jatkossa lyhenne JBI) arviointikriteereitä käyttämällä. Arvioinnin tavoitteena oli varmistaa tutkimusten laatu, pätevyys sekä esitettyjen tulosten yleistettävyyden. Valituista tutkimusartikkeleista selvitettiin, mitä menetelmää tutkimuksessa on käytetty ja valittiin menetelmään soveltuva JBI-arviointikriteeristö. (Tutkimusten arviointikriteerit (JBI) n.d.) Tutkimusartikkeleista arvioitiin mm. tutkimusten lähtökohtia, käytettyjä menetelmiä ja aineistoa, tuloksia ja johtopäätöksiä sekä eettisiä näkökulmia. Seitsemän tutkimusartikkelin arviointiin käytettiin laadullisen tutkimuksen arviointilomaketta ja kahteen tapauselostuksen arviointilomaketta. Koko aineiston arvioinnit löytyvät liitteistä (ks. liite 1). Lisäksi JBI-arvioinnin tulokset nostettiin taulukkoon 4 muun aineiston kuvaamisen lisäksi. Aineiston kaikki tutkimukset läpäisivät JBI-arvioinnin.

4.3 Aineiston kuvaus

Aineisto koostettiin yhdeksästä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista. Kolmessa artikkelissa kuvattiin ohjelmaa tai toimintamallia, joilla ASD- nuorten aikuisten työllistymistä voidaan edistää. Kuudessa artikkelissa selvitettiin laadullisen haastattelun, kyselyn tai näiden yhdistelmien avulla

ASD- nuorten aikuisten työllistymiseen tai itsenäistymiseen liittyviä asioita. Tutkimustehtäviä lähestyttiin ASD- nuorten aikuisten, heidän vanhempinsa, työnantajatahojen tai palvelujärjestelmän edustajien, jotka työskentelevät ASD- nuorten aikuisten kanssa, näkökulmista. Maantieteellisesti tutkimuksia oli tehty Yhdysvalloissa, Australiassa, Irlannissa ja Canadassa. Tutkimuksista seitsemän oli alle viiden vuoden sisällä julkaistuja. Aineisto on kuvattu alla olevaan taulukkoon 4, joka jatkuu seuraaville sivuille.

Taulukko 4. Aineiston kuvaus.

	Tekijät/Vuosi/Maa/ Tietokanta	Nimi	Tavoite/tarkoitus	Tulokset tutkimustehtävien näkökulmasta	JBI- arviointi
1.	Anderson, C., Butt, C. & Sarsony, C. 2020. Yhdysvallat. ProQuest	Young Adults on the Autism Spectrum and Early Employment-Related Experiences: Aspirations and Obstacles	Selvitettiin odotuksia ja kokemuksia työelämään liittyen haastatteleamalla 12 ASD- nuorta aikuista ja heidän 28 vanhempaa.	Työelämään siirtymisen haasteet liittyivät ASD tuomiin haasteisiin, työhaastattelutilanteisiin, työnantajan asenteisiin. Tukea tarvittiin erityisesti lähipiiriltä, työympäristön mukautuksista ja palvelujärjestelmästä.	10/10
2.	Bross, L. A., Patry, M. B., Leko, M. & Travers, J. C. 2021. Yhdysvallat. ProQuest	Barriers to Competitive Integrated Employment of Young Adults with Autism Spectrum Disorder	Selvitettiin työllistymisen esteitä haastatteleamalla 10 ASD- nuorta aikuista sekä heidän vanhempiaan.	Työllistymisen esteitä havaittiin kiinnostusta vastaan työpaikan löytymisessä, hakemisessa, haastattelutilanteissa ja logistiikassa. Tuen tarpeita ilmeni työpaikan asenteisiin ja mukautuksiin sekä sosiaalisiin tilanteisiin.	9/10

3.	Griffiths, A-J., Gianantonio C. M., Hurley-Hanson, A. E. & Cardinal, D. N. 2016. Yhdysvallat. Google Scholar	Autism in the Workplace: Assessing Transition Needs of Young Adults with Autism Spectrum Disorder	Selvitettiin ASD- nuorten aikuisten tai heidän vanhempensa kokemuksia työelämään siirtymisen haasteista; mitä siirtymisen esteitä ja tarpeita on. Kyseilytutkimukseen osallistui 200 henkilöä ja lisäksi haastateltiin focusryhmää.	Työllistymisen esteitä oli uranäkymien puute, työhön valmistautumisen haasteet, työkokemuksen puute sekä ASD liitännäissairaudet. Näihin annettiin suosituksia työelämään siirtymisen parantamiseksi.	8/10
4.	Lynas, L. 2014. Ir-lanti. CINAHL	Project ABLE (Autism: Building Links to Employment): A specialist employment service for young people and adults with an autism spectrum condition.	Esiteltiin tuetun työllistymisen malli projekti ABLE, joka ollut käytössä neljä vuotta ASD- nuorten aikuisten työllistymisen edistämiseksi.	Projekti ABLEssa mukana olleet nuoret ovat työllistyneet, saaneet työkokemusta sekä ohjausta kommunikation ja sosiaalisten taitojen kohentamiseksi. Lisäksi ohjelmaan kuului työelämän kouluttaminen ASD myönteisemmäksi.	8/8
5.	McLaren, J., Lichtenstein, J. D., Lynch, D., Becker, D. & Drake, R. 2017. Yhdysvallat. ProQuest	Individual Placement and Support for People with Autism Spectrum Disorders: A Pilot Program	Artikkelissa esitellään IPS-mallin pilotointi ASD- nuorten aikuisten työllistymisen edistämiseksi. Pilottiin osallistui viisi henkilöä.	IPS-malli auttoi kaikkia henkilöitä työllistymään avoimille työmarkkinoille. Osallistujien usealla elämänalueella tapahtui IPS-intervention ja työllistymisen myötä kohenemista.	7/8

6.	Nicholas, D. B., Mitchell, W., Dudley, C., Clarke, M. & Zulla, R. 2017. Canada. ProQuest	An ecosystem Approach to Employment and Autism Spectrum Disorder	Tarkastelee ASD ja työllistymistä ekosysteemisestä viitekehuksesta. EWC-ohjelmaan osallistuneista haastateltiin 14 nuorta aikuista, joilla ASD, 4 vertaismentoreita/työtovereita, 10 työnantajaa sekä ASD-nuorten aikuisten vanhempia.	Ekosysteemisessä lähestymistavassa nuoren aikuisen työllistymisen tukena on useampia tahoja. Kuntoutusta integroidaan osaksi työympäristössä toimimista.	10/10
7.	Pillay, Y., Brownlow, C. & March, S. 2021. Australia. ProQuest	Transition Services for Young Adults on the Autism Spectrum in Australia	Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ASD-nuorten aikuisten aikuistumiseen liittyviä esteitä ja edistäviä tekijöitä palvelujärjestelmän työntekijöiden näkökulmasta haastattelemalla 14 työntekijää.	Työllistymiseen liittyen haasteita ovat palvelujärjestelmän työntekijän ASD osaamisessa sekä työnantajan puutteellinen ymmärrys ASD ja heidän vahvuuksistaan. Moniammatillinen yhteistyö ja nivelvaiheessa palvelujärjestelmässä pysyminen tukevat ASD-nuorten aikuisten mahdollisuuksia työllistyä.	8/10
8.	Scott, M., Jacob, A., Hendrie, D., Parsons, R., Girdler, S., Falkmer, T. & Falkmer, M. 2017. Australia. ProQuest	Employers' perception of the costs and the benefits of hiring individuals with autism spectrum disorder in open employment in Australia	Tarkoituksena selvittää ASD-henkilöiden palkkaamisesta aiheutuvia kokemuksia, kuluja ja hyötyjä työnantajan näkökulmasta. Selvitettiin kyselytutkimuksella 59 työnantajalta, jotka olivat palkanneet ASD-henkilöitä.	Työnantajien asenteet ASD-henkilöitä kohtaan ovat yksi haaste työelämään siirtymässä oleville nuorille aikuisille. Tutkimuksen mukaan ASD-henkilön palkkaamisesta on positiivisia vaikutuksia työyhteisölle, eikä aiheuta lisäkustannuksia verrattuna kenen tahansa palkkaamiseen.	8/10

9.	Thompson, C., Bölte, S., Falkmer, T. & Girdler, S. 2018. Australia. PubMed	To be understood: Transitioning to adult life for people with Autism Spectrum Disorder.	Tutkimuksessa selvitettiin ASD- nuorten aikuisten vanhempien näkemyksiä aikuisuuteen siirtymisen näkökulmia ICF-viitekehyksessä haastatella 19 vanhempaa.	Työelämään siirtymisen osalta toivottiin, että ASD- nuoret aikuiset tulisivat ymmärretyksi työnantajien taholta, oppisivat toimimaan työympäristössä ja että heillä olisi mahdollisuuksia ja tukea menestyä työelämässä.	8/10
----	--	---	---	--	------

4.4 Aineiston analysointi

Kirjallisuuskatsauksen aineiston järjestämisen apuna käytettiin *aineistolähtöisen sisällönanalyysin* periaatteita. Tutkimusaineisto pelkistettiin ja luokiteltiin, jotta muodostui kokoava käsitys kuvaamaan aiheena olevaa ilmiötä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 138–140.) Aineisto- tai teorialähtöinen sisällönanalyysi sopii kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston järjestämisen apuvälineeksi, koska sen peruseriaatteet ohjaavat pitämään mielessä tutkimustehtävät ja tutkittavana olevan rajatun ilmiön koko prosessin ajan, kun aineistoa käydään lävitse (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–105).

Ennen sisällönanalyysia ilmiö pilkottiin tutkimustehtävien perusteella teemoiksi, jotka myös ohjasivat aineiston analyysia. Aineiston sisältöjä tarkasteltiin *työelämään siirtymisen haasteiden* sekä *työelämään siirtymisen edistämisen ja tukemisen* näkökulmista. Tällöin sisällönanalyysissä näkyi myös temaattisen analyysin piirteitä. Temaattinen analyysi on hyvin samankaltainen sisällönanalyysin kanssa, mutta temaattisessa analyysissä tutkittavasta aineistosta nostetaan esille sieltä löytyviä teemoja. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 140–145.) Aineisto koostui englanninkielisistä artikkeleista ja sitä luettiin englanniksi, eikä pyritty kääntämään artikkeleita sanatarkasti suomen kielelle, vaan ymmärtämään luettu käyttämällä tarvittaessa JAMKin käyttöliittymän kautta saatavilla oleva MOT-sanakirjaa (MOT-sanakirjat n.d.). Aineisto luettiin useita kertoja lävitse analyysin aikana.

Aineiston *pelkistämässä* eli redusoinnissa aineistosta nostettiin alkuperäisilmauksia, jotka kuvasivat tutkimustehtävänä olevaa ilmiötä (ks. taulukko 5). Alkuperäisilmauksen loppuun lisättiin numero (ks. taulukko 4), josta selviää, mistä tutkimuksesta ilmaus oli otettu. Taulukkoon 5 nostettiin

vain osa aineiston tuloksista liittyen työelämään siirtymisen haasteiden teemaan. Koko aineiston analyysin pelkistäminen toteutettiin samalla tavalla kuin taulukossa 5 molempien aiemmin mainittujen teemojen sisällä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–124.) Alla esimerkki aineiston pelkistämisestä ja alaluokkien muodostamisesta taulukossa 5, joka jatkuu seuraavalle sivulle.

Taulukko 5. Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja alaluokkien muodostamisesta.

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat
<p>“Young adults with ASD who did obtain a position often found themselves in an unfamiliar environment, confronted with a new set of rules and especially at a disadvantage when it came to navigating social dimensions of the workplace.” (1)</p>	<p>Työympäristön sosiaalisten ulottuvuuksien hallinnan vaikeus.</p>	<p>Työympäristössä toimiminen</p>
<p>“Several young adults described challenges navigating social demands at work.” (2)</p>	<p>Haasteita vastata työympäristön sosiaalisiin vaatimuksiin.</p>	
<p>“ Some of the less positive impacts of employees with ASD were the need for continuous supervision, instances of miscommunication with other employees and workplace conflict resulting from colleagues’ lack of ASD specific knowledge and staff training. Despite some of these less positive impacts, no employers indicated that employing an adult with ASD resulted in reduced productivity.” (8)</p>	<p>Haasteena ASD-henkilöiden tarve ohjaukselle ja valvonalle, kommunikaation haasteet ja konfliktit työympäristössä.</p>	
<p>“Employers were reluctant to accept individuals with ASD possibly because they required support, which was perceived to equate to an added expense factor.” (7)</p>	<p>Haasteena työnantajien hyväksyminen, koska ASD-henkilöt tarvitsevat tukea ja luulevat sen olevan kustannuksia lisäävä tekijä.</p>	<p>Työympäristön asenteet</p>

<p>” The theme of to be understood centred around parents’ wishes for their children to be understood by their family, peers, employers, teachers and by society in general. Parents described their wish to have the strengths of their child with ASD recognised without prejudice. Parents desired that their children be afforded equal opportunities, which they believed in part were dependent on remediating environmental barriers.” (9)</p>	<p>Haasteena ennakkoluulot ja ymmärretyksi tuleminen.</p>	
<p>“The second most challenging area for families was finding a work environment that is supportive of a person with a disability.” (3)</p>	<p>Haasteena kannustavan työympäristön löytäminen.</p>	

Aineiston sisällönanalyysin seuraavassa vaiheessa pelkistetyistä ilmauksista muodostettiin alaluokkia (ks. taulukko 5), jotka yhdisteltiin pääluokiksi. Tätä kutsutaan aineiston *ryhmittelyksi* eli klusteroinniksi. Ryhmittelyn tavoitteena oli löytää aineiston samankaltaisuudet, luokitella ja yhdistellä aineiston sisältö ilmiötä kuvaaviksi aiheiksi. Pääluokista muodostettiin edelleen yhdistävät luokat (ks. taulukko 6), tätä kutsutaan aineiston *käsitteellistämiseksi* eli abstrahoinniksi. Prosessi tähtäsi tutkimustehtävänä olevan aiheen ymmärtämiseen alkuperäisaineiston perusteella. Tärkeää olikin koko analyysin ajan kiinnittää huomiota, että yhteys alkuperäisiin tuloksiin säilyi samana, kun aineistoa käsitteellistettiin ja muodostettiin tutkimustehtäviin vastaavat johtopäätökset. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124–127.) Alla esimerkki aineiston luokittelusta taulukossa 6, joka jatkuu seuraavalle sivulle.

Taulukko 6. Esimerkki aineiston luokittelusta teemassa työelämään siirtymisen haasteet.

Pääluokka	Yhdistävä luokka
ASD tai liitännäisoireiden tuomat haasteet	Yksilöön liittyvät haasteet
Työelämätaitojen puute	
Työnhakuprosessiin liittyvän osaamisen puute.	

ASD- nuoren aikuisen omat asenteet ja tavoitteet työelämään liittyen epärealistisia.	
Työympäristön asenteet ja ennakkoluulot ASD liittyen.	Työympäristöön liittyvät haasteet
Työympäristön tietämättömyys ASD piirteistä, vahvuuksista ja tarpeista.	
Palveluprosessin ja moniammatillisen yhteistyön sujuvuuden haasteet.	Palvelujärjestelmään liittyvät haasteet
Palvelujärjestelmän työntekijän ammattitaito ja ASD osaamisen puutteet.	

5 Tulokset

5.1 Työelämään siirtymisen haasteet ASD- nuorilla aikuisilla

Opinnäytetyön ensimmäinen tutkimustehtävä oli: *Mitä ovat keskeiset haasteet ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisessä?* Näitä haasteita tarkasteltiin aineiston analyysin perusteella kolmesta näkökulmasta: 1. yksilöön, 2. työympäristöön sekä 3. palvelujärjestelmään liittyvien haasteiden kautta. Näitä näkökulmia käsitellään seuraavissa alaluvuissa.

5.1.1 Yksilöön liittyvät haasteet

Yksilöön liittyviä haasteita nousi aineistosta esille useammasta eri näkökulmasta. *Autismikirjon diagnostiset piirteet* sekä erityisesti mielenterveyden haasteet muiden liitännäisoireiden ohella nousivat keskeiseksi osakokonaisuudeksi. ASD- nuorella aikuisella voi olla haasteita päivittäisessä itsestä huolehtimisessa, sosiaalisissa tilanteissa, kommunikaatiossa, itsesäätelyssä ja toiminnanohjauksessa sekä ympäröivän maailman toimintaperiaatteiden hahmottamisessa. Nämä tekijät hidastavat itsenäistymisen prosessia ja siten myös vaikeuttavat työelämään siirtymistä. Lisäksi toimintakyky voi alentaa liitännäisoireet, kuten mielenterveyden haasteet, joista yleisimpiä ovat ahdistuneisuus ja masennus. Näitä haasteita usein voimistaa ASD- nuorten aikuisten kokemat epä-

onnistumiset ja torjutuksi tuleminen sosiaalisissa tilanteissa, työnhaussa tai koulumaailmassa. (Anderson, Butt & Sarsony 2020, 94-95; Bross, Patry, Leko & Travers 2021, 400-403; Griffiths, Gianantonio, Hurley-Hanson & Cardinal 2016, 16-17; Thompson, Bölte, Falkmer & Girdler 2018, 8-10.)

Toisena näkökulmana nousi esille *yksilön omat asenteet ja uskomukset työurasta sekä omista mahdollisuuksista*. Griffithsin ja muiden (2016, 13) tutkimuksen tuloksista ilmenee, että 65 prosentilla (n=118) ASD- nuorista aikuisista ei ollut lainkaan tai oli vain vähän realistisia uratavoitteita. Toisaalta 40 prosenttia (n=73) nuorista aikuisista ei osoittanut kiinnostusta edes tavoitella jotakin tiettyä työtä tai uraa jossain vaiheessa elämäänsä. (Griffiths ym. 2016, 13.) Lisäksi omia taitoja ja kiinnostusta vastaavan työn löytäminen osoittautui haastavaksi, mutta tärkeäksi. Sillä koettiin olevan vaikutuksia siihen, kiinnittyykö nuori aikuinen työpaikkaan, johon ei koe kiinnostusta ja löytääkö oman paikkansa yhteiskunnassa (Bross ym. 2021, 403–404; Thompson ym. 2018, 9, 11.) Andersonin ja muiden (2020, 97, 99–100) sekä Griffithsin ja muiden (2016, 15–16) tutkimuksissa kerrottiin ASD- nuorten aikuisten päätyvän matalapalkkaisiin töihin, jotka eivät vastaa heidän taitojaan tai koulutustaan. Matalapalkkaiset työt huolettivat erityisesti siksi, ettei matalapalkkaista tai osa-aikaista työtä tekevä ASD- nuori aikuinen pysty tulemaan toimeen itsenäisesti saamallaan ansioilla pidemmällä ajanjaksolla. (Anderson ym. 2020, 97, 99–100; Griffiths ym. 2016, 15–16.)

Aineiston tuloksista ilmeni *työnhakuprosessiin liittyvät osaamisen puutteet* yksilöön liittyvinä haasteina. ASD- nuoret aikuiset kokivat työhakemusten täyttämisen ja asianmukaisen ansioluettelon tärkeäksi työpaikan saamisen edellytykseksi. Toisaalta se koettiin myös työläänä ja kuormittavana, koska hakemuksia jouduttiin tekemään paljon, eivätkä ne usein johtaneet prosessissa eteenpäin. Monet myös tarvitsivat apua esimerkiksi vanhemmiltaan ansioluetteloiden tekemiseen ja hakemusten täyttämiseen. (Bross ym. 2021, 400.) Työnhaun lisäksi työhaastattelutilanteet koettiin vaikeiksi, erityisesti koska ASD- nuorten aikuisten sosiaaliset taidot toimia haastattelutilanteessa koettiin riittämättöminä ja haastattelutilanteet vieraina. Lisäksi jännityksen ja yksilöllisten ASD piirteiden näkyminen käytöksessä koettiin vaikuttaneen haastattelutilanteiden epäonnistumiseen. Epävarmuutta aiheutti myös se, kannattaako autismikirjon häiriöstä kertoa haastattelutilanteessa vai ei. Osa koki sen kertomisen aiheuttavan kielteisen vastaanoton, mutta monella oli myös päinvastaisia kokemuksia. (Anderson ym. 2020, 95; Bross ym. 2021, 401.) Työnhakuprosessiin liittyvät haasteet kuormittivat ASD- nuoria aikuisia ja monet kokivat useiden epäonnistumisten vuoksi prosessiin ryhtymisen lannistavana (Griffiths ym. 2016, 15).

Viimeisimpänä näkökulmana yksilöön liittyvistä työelämään siirtymisen haasteista nousi aineiston tuloksista esille *puutteelliset taidot työelämässä*. Erityisesti työympäristön sosiaalisten ulottuvuuksien hallinta ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen on ASD- nuorille aikuisille vaikeaa. Tähän sisältyvät työkavereiden ja esimiesten kanssa kommunikointi sekä asiakkaiden kanssa kommunikointi asiakaspalvelutyössä. Erheet ja väärinymmärrykset sosiaalisissa tilanteissa sekä hämmentävä käytös johti joissakin tapauksissa konflikteihin työpaikoilla ja jopa erottamiseen. Myös ohjeiden kysymisen ja seuraamisen vaikeus, oman käyttäytymisen hallinta ja joustavuuden puute eri tilanteissa vaikeuttivat työssä pärjäämistä. (Anderson ym. 2020, 94, 96, 98; Bross ym. 2021, 403, 405; Scott, Jacob, Hendrie, Parsons, Girdler, Falkmer & Falkmer 2017, 6–7.)

5.1.2 Työympäristöön liittyvät haasteet

ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen haasteina koettiin *työympäristön ja työnantajien ennakkoluulot ja asenteet* sekä toisaalta näihin yhteydessä oleva *tietämättömyys ASD piirteistä, vahvuuksista ja tuen tarpeista*. Pillayn, Brownlowin ja Marchin (2021, 105) tutkimuksessa palvelujärjestelmän työntekijöiden kokemukset työnantajien ennakkoasenteista koettiin keskittyvän ASD- nuorten aikuisten taitojen ja toimintakyvyn vajeisiin sekä niiden aiheuttamiin työpaikan tukitarpeisiin. Nämä nähtiin pääasiassa kustannuksia lisäävinä tekijöinä sekä työntekijän heikompana tuottavuutena. Sen vuoksi työnantajat eivät yleensä olleet halukkaita työllistämään ASD- nuoria aikuisia. Tutkimuksessa ilmeni myös, että työnantajien suhtautuminen ASD- nuoriin aikuisiin saattoi organisaatiossa olla myönteistä, mutta käytännössä työnantajien käyttäytyminen oli syrjivää ja ennakkoluuloista. (Pillay ym. 2021, 105–106.)

Scottin ja muiden (2017, 9) tutkimuksessa selvitettiin autismikirjon henkilöiden työllistämisen hyötyjä ja haittoja työnantajien näkökulmasta Australiassa. Tuloksista ilmeni, että vaikka ASD-henkilöt tarvitsevat mukautuksia, ohjausta, valvontaa ja työtehtävien harjoittelua, heidän palkkaamisensa ei tule työnantajalle kalliimmaksi kuin kenen tahansa uuden työntekijän palkkaaminen. Lisäksi erilaisten työntekijöiden palkkaamisesta koettiin olevan hyötyjä työyhteisölle. ASD-henkilöillä on useita ominaisuuksia, jotka vaikuttavat työyhteisöön positiivisesti. Useat työnantajat myös suosittelivat ASD-henkilöiden työllistämistä. Tutkimuksen tuloksia voidaan pitää suuntaa antavina, vaikkakaan ne eivät ole suoraan yleistettävissä. (Scott ym. 2017, 9–12.)

Myös muissa aineiston artikkeleissa tuotiin esille työympäristön tietämättömyyden ASD piirteistä vaikuttavan eri tavoilla ASD- nuorten aikuisten työllistymiseen tai työssä pysymiseen. Työnantajilta toivottiin ymmärrystä, joustavuutta ja tukea sekä toisaalta huomion suuntaamista ASD- nuorten aikuisten kykyihin ja vahvuuksiin. (Griffiths ym. 2016, 16; Thompson ym. 2018, 10.) Työnantajat odottavat usein työntekijöiltä itseohjautuvuutta ja joustavaa liikkumista eri työtehtävien välillä. Nämä odotukset ovat haastavia ASD-henkilöille, ja työnantajien voi olla vaikeaa ymmärtää sitä autismitietämättömyyden puutteen vuoksi. (Anderson ym. 2020, 96; Pillay ym. 2021, 106.)

5.1.3 Palvelujärjestelmään liittyvät haasteet

Kolmantena näkökulmana tarkastellaan palvelujärjestelmään liittyviä haasteita ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisessä. Tämän elämänvaiheen aikana ASD- nuoren aikuisen asiakkuus palvelujärjestelmässä siirtyy lasten palveluista aikuisten palveluihin. Tässä nivelvaiheessa ilmeni palveluiden heikentymistä, joilla oli negatiivisia vaikutuksia turvalliseen itsenäistymiseen ja työelämään siirtymiseen. (Griffiths ym. 2016, 17.) Nivelvaiheen palveluiden haasteena oli myös palveluprosessin lyhytkestoisuus suhteessa ASD- nuorten aikuisten tarpeisiin. Tämän koettiin johtuvan päättäjätahojen ymmärtämättömyydestä ja vääränlaisista odotuksista, jolloin palvelujärjestelmä ei todellisuudessa vastaa asiakkaiden tarpeita, vaan pyrkii tuottavuuteen. (Pillay ym. 2021, 107–108.) Vaikka palveluissa näennäisesti on menty yksilökeskeiseen suuntaan, nähtiin käytännöissä vielä paljon parantamisen varaa (Thompson ym. 2018, 10).

Yhtenä haasteena ilmeni *autismitietämättömyyden erityispiirteitä ymmärtävien ja osaavien palvelujärjestelmän työntekijöiden puute*. ASD- nuoren aikuisen omatyöntekijän rooli koettiin tärkeänä välikappaleena palvelujärjestelmän, työpaikkojen ja asiakkaan välillä. Ammattitaitoinen työntekijä tunnistaa ASD- nuoren aikuisen vahvuudet ja osaamisen sekä toimii heidän puolestapuhujanansa työpaikoilla, mutta myös tiedostaa palvelujärjestelmän vaatimukset ja resurssit. ASD- nuorten aikuisten kanssa työskentely vaatii erityisosaamista kommunikaatiosta ja heidän käyttäytymisestään sekä oikeanlaisen positiivisen asenteen asiakasryhmää kohtaan. Yhteistyön onnistuminen ja asiakassuhteen luominen vie oman aikansa, mikä asettaa omat haasteensa aikarajatuissa palveluprosesseissa. (Pillay ym. 2021, 104–105, 108–109.)

Lisäksi haasteita ilmeni *palveluprosessin sujuvuudessa ja moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa*. Viestintä eri palveluiden ja ASD- nuoren aikuisen palveluprosessissa mukana olevien tahojen

välillä koettiin puutteellisena. Tieto ei kulje riittävästi, eivätkä palvelut keskustele toistensa kanssa. Lisäksi koettiin vaillinaista palveluohjausta, jolloin tieto erilaisista palveluista tai tukimuodoista saatiin vertaisilta tai jostain muualta kuin palvelujärjestelmän edustajalta. Palveluprosessia pitäisi koordinoida paremmin, jotta siitä tulisi johdonmukaisempi ja selkeämpi asiakkaalle. (Griffiths ym. 2016, 15, 17–18.) Myös palvelujärjestelmän ja työnantajien välisen yhteistyön onnistuminen johdattaa useammin ASD- nuoren aikuisen työllistymiseen ja toisaalta sillä voidaan vaikuttaa myönteisesti työympäristön ennakoasenteisiin (Scott ym. 2017, 10; Pillay ym. 2021, 106).

5.2 Työelämään siirtymisen edistäminen ja tukeminen ASD- nuorilla aikuisilla

Opinnäytetyön toinen tutkimustehtävä oli: *Miten ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymistä voidaan edistää ja tukea?* Tutkimustehtävää voidaan aineiston analyysin perusteella tarkastella kolmesta näkökulmasta: 1. ASD- nuoren aikuisen yksilöllisen ja voimavaralähtöisen taitojen oppimisen kautta sekä 2. ympäristön ja 3. palvelujärjestelmän tarjoamien tukimuotojen kautta. Näitä näkökulmia käsitellään seuraavissa alaluvuissa.

5.2.1 ASD- nuoren aikuisen yksilöllinen ja voimavaralähtöinen taitojen oppiminen

Aineiston tuloksista nousi voimakkaasti esille *yksilöllisyys ja voimavaralähtöisyys* tarkastellessa työelämään siirtymistä ja tukemista. ASD- nuoret aikuiset tarvitsevat työelämään siirtymisen tueksi erilaisia mahdollisuuksia, rohkaisua ja tukea (Anderson ym. 2020, 96). Palveluiden kehittäminen ASD erityispiirteitä ja yksilöllisiä tarpeita huomioivaksi edistää työelämään siirtymisen nivelvaiheen onnistumista ja nuorten aikuisten itsenäistymisprosessia kokonaisuutena (Pillay ym. 2021, 110). Ulkoisen tuen ja yksilökeskeisyyden painottamisen lisäksi ASD- nuoren aikuisen sisäisen itsetuntemuksen ja -arvostuksen vahvistaminen, omien vahvuuksien tunnistaminen ja toisaalta haasteiden työstäminen on tärkeää (Anderson ym. 2020, 101). Yksilöllinen lähestymistapa, jossa ASD- nuoren aikuisen vahvuudet ja taidot huomioidaan ja etsitään niihin sopiva työympäristö, parantaa lopputulosta. Onnistunut työelämään siirtyminen vähentää kokonaisuudessaan tuen tarpeita ja hyödyttää ASD- nuorta aikuista myös muilla elämän ja itsenäistymisen osa-alueilla. (Thompson ym. 2018, 10–11; McLaren, Lichtenstein, Lynch, Becker & Drake 2017, 366, 372.)

Työelämätaitojen harjoittelu nousi keskeiseksi osa-alueeksi aineiston tuloksissa. Erityisesti, miten yksilöllisen osaamisen ja taitojen kartuttamisella edistetään ASD- nuorten aikuisten työelämään

siirtymistä. Työelämätaitoja voidaan harjoitella valmentamalla nuoria aikuisia työetsimiseen ja hakemiseen, itsenäisen elämän taitojen opettelulla sekä harjoittelemalla työssä tarvittavaa erityisosaamista (Griffiths ym. 2016, 18). Projekti ABLE (Autism: Building Links to Employment) on Irlannissa kehitetty tuetun työllistymisen malli ASD- nuorille aikuisille, jossa heitä valmennetaan työllistymiseen kehittämällä tai parantamalla heidän työelämätaitojaan yksilöllisesti räätälöityjen palveluiden avulla. Projektiin osallistuneiden palvelutarpeet arvioitiin ja heille laadittiin yksilöllinen tukiohjelma, jossa oli ryhmä- ja yksilöohjausta ASD- nuoren aikuisen tarvitsemille osa-alueille, räätälöityä työharjoittelua sekä työpaikan ja yhteistyökumppaneiden kouluttamista ASD piirteistä ja tuen tarpeista. Lynas (2014, 19) tutkimuksessaan selvitti ABLE:n osallistuneilta mm. millä yksilön työelämätaitoihin liittyvillä osa-alueilla havaittiin paranemista ohjelmaan osallistumisen aikana. Lähes kaikki (97 %) osallistuneet saavuttivat positiivisia tuloksia työelämään liittyvissä taidoissa sekä itsenäisyyttä useilla eri osa-alueilla. Näitä olivat sosiaaliset taidot ja kommunikaatio, itsestä huolehtiminen, itsevarmuus ja itsenäisyys, ahdistuksen ja stressin hallinta, käyttäytymisen ja ajanhallinta sekä ammatillinen osaaminen. (Lynas 2014, 13, 15–20.)

Aineiston tuloksissa nousi myös esille erilaiset käytännön *työharjoittelukokemukset*, joiden avulla yksilön taitoja, osaamista sekä työelämään siirtymistä voidaan edistää. Tällaisia työharjoittelukokemuksia ASD- nuoret aikuiset saivat esimerkiksi vapaaehtoistyössä tai vammaisten työvoimapalveluiden kautta järjestyneiden työkokeilujen avulla sekä erilaisissa hankkeissa. Työelämätaitojen harjoittelu työpajoilla koettiin hyvänä, koska konkreettisempi oppimisympäristö tukee ASD- henkilöiden oppimista. (Anderson ym. 2020, 96; Griffiths ym. 2016, 14.) Vaikka asioita harjoiteltaisiinkin teoreettisesti, olisi taitojen opettaminen tärkeää yhdistää tiivisti työssä harjoitteluun, jotta taitoja opitaan soveltamaan myös käytännössä (Nicholas, Mitchell, Dudley, Clarke & Zulla 2017, 270).

5.2.2 Ympäristön antama tuki

ASD- nuori aikuinen saa usein vahvaa ja tärkeää *tukea omalta perheeltään ja läheisiltään*. Monet nuoret aikuiset asuvat kotona pitkään ja itsenäistymisprosessi etenee yksilöllisesti. (Thompson ym. 2018, 9.) Vanhemmat tarjoavat konkreettista apua työn etsimiseen, työhakemusten ja ansioluetteloiden täyttämiseen ja jopa työharjoittelupaikkojen järjestämiseen esimerkiksi vapaaehtoistyössä (Anderson ym. 2020, 96–97). Lisäksi vanhemmat usein huolehtivat työpaikoille kuljettamisesta ja

ohjaavat nuoria aikuisia huolehtimaan itsestään, jotta he olisivat aamuisin ajoissa valmistautumassa sekä riittävän hygieenisiä menemään töihin (Bross ym. 2021, 401–402). Vaikka vanhemmat luonnollisesti ohjaavat ja auttavat ASD- nuoria aikuisia, on heillä samaan aikaan huoli lastensa tulevaisuudesta. Vanhemmat tasapainoilevat itsenäisyyteen tyrkkimisen ja auttamisen välimaastossa. (Anderson ym. 2020, 96.) Thompsonin ja muiden (2018, 8) tutkimuksessa vanhemmat toivoivatkin lastensa rinnalle johdonmukaista ja pysyvää mentoria tai henkilökohtaista avustajaa, jolta nuori saisi ohjausta ja tukea itsenäistymiseen pidemmällä aikavälillä. Kun ASD- nuori aikuinen saa ohjausta ja tukea myös perheen ulkopuolelta, vanhempien kuorma kevenee ja vanhempilapsi -suhhteessa on vähemmän jännitteitä. (Thompson ym. 2018, 8.)

Työelämään siirtymistä voidaan edistää monin eri tavoin *työympäristön mukautuksilla ja tukimuodoilla*. Ensinnäkin tietoisuuden lisääminen ASD piirteistä ja tuen tarpeista nousi tutkimuksissa ja toimintamallikuvauksissa vahvasti esille. Vastavuoroinen työnantajien ja -tovereiden tiedon lisääminen sosiaalisen vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen erityispiirteistä lisäsi avoimuutta työyhteisössä, oikeanlaista työssä ohjausta sekä arvostusta työnantajien taholta ASD- nuoria aikuisia kohtaan. (Lynas 2014, 19–20; Nicholas ym. 2017, 270.) ASD- nuorten aikuisten osallisuus työyhteisössä vaikutti positiivisesti työyhteisöön. Heidän vahvuuksinaan on korkea työmoraali, yksityiskohtien huomaaminen ja työn laadukkuus. Työyhteisön moninaisuus ja erilaiset persoonat työyhteisössä koettiin rikastuttavana. (Scott ym. 2017, 6.) Aineistosta nousi esille myös hyvin konkreettisia tapoja, joilla ASD-henkilöiden työssä pärjäämistä voidaan tukea. Työtehtäviltä toivottiin selkeää struktuuria, ohjeistuksia kirjallisina, riittävästi aikaa työtehtävien suorittamiseen sekä paikkaa, johon voi tarvittaessa vetäytyä hetkeksi rauhoittumaan. (Bross ym. 2021, 402–403.)

Nicholas ja muut (2017, 266) kertovat tutkimusartikkelissaan kanadalaisesta liittovaltion rahoittamasta ekosysteemiseen malliin perustuvasta ASD- nuorten aikuisten työllistymisvalmiusohjelmasta eli EWC (Employment Works Canada). Ohjelma tähtää ASD- nuorten aikuisten työllistymiseen ja sen osa-alueita ovat yksilöllinen tavoitteiden asettaminen, yksilöllinen ja kokemuksellinen oppiminen, yhdessä oppiminen työyhteisön kanssa sekä yhteisön valmiuksien kehittäminen. Tutkimuksessa kysyttiin kokemuksia malliin osallistuneilta ASD- nuorilta aikuisilta ja heidän vanhemmiltaan, työyhteisön vertaismentoreilta sekä työnantajilta. Toimintamallissa painotettiin ympäröivän tuen ottamista mukaan työllistymisen prosessiin ja tutkimuksen tulokset kokemuksista eri tahoilla olivat positiivisia. Tiivis yhteistyö työnantajien, palvelujärjestelmän ja ASD- nuoren aikuisen välillä

kannattaa, koska kaikki osapuolet ja erityisesti ASD- nuoret aikuiset hyötyvät siitä. (Nicholas ym. 2017, 266–267, 270–271.)

5.2.3 Palvelujärjestelmän tuki

ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen edistämiseksi ja tukemiseksi tarvitaan myös palvelujärjestelmän tukea. Toimivassa palveluprosessissa ASD- nuori aikuinen saa oikea-aikaista kuntoutusta ja vaikuttavaa työllistymistä edistävää palvelua *ammattitaitoisilta työntekijöiltä*, jotka tekevät sujuvaa *moniammatillista yhteistyötä*. Näihin voidaan vaikuttaa oikeanlaisella lainsäädännöllä ja toimintaperiaatteilla, mutta myös työntekijöiden kouluttamisella. (Griffiths ym. 2016, 17–18.) Palvelujärjestelmältä tarvitaan joustavuutta ja palveluiden räätälöintiä yksilöllisiä tarpeita varten sekä näkökulman kääntämistä voimavaralähtöisemmäksi. ASD- nuoret aikuiset tarvitsevat aikuisuuteen ja työelämään siirtymisessä tukea useilla osa-alueilla. Siksi erilaisten työelämässä tarvittavien taitojen harjoittelu voisi sisältyä jo oppivelvollisuusiän loppuvaiheeseen ennen nivelvaiheen konkreettista alkamista. (Pillay ym. 2021, 110; Thompson ym. 2018, 8–9.)

McLarenin ja muiden (2017, 366) tutkimusartikkelissa kerrotaan pilottiohjelmasta, jossa IPS-mallia (Individual Placement and Support) kokeiltiin ASD- nuorten aikuisten työllistymisen edistämiseksi. Pilotissa oli mukana kuusi ASD- nuorta aikuista. IPS-mallissa nuoren aikuisen tukena oli omatyöntekijä, joka selvitti ja huomioi ASD- nuoren aikuisen tuen tarpeet sekä auttoi työpaikan etsinnässä ja hankinnassa. Omatyöntekijä työskenteli yhteistyössä ASD- nuoren aikuisen hoitotahojen kanssa. Pilotin omatyöntekijä koulutettiin IPS-työskentelyyn, mutta hänellä ei ollut aiempaa kokemusta ASD- nuorten aikuisten kanssa työskentelystä. Hän sai kuitenkin viikoittain tukea ja ohjausta kokeelta ASD klinikolta sekä IPS-kouluttajalta. Vuoden aikana kaikki pilottiin osallistuneet olivat työllistyneet avoimille työmarkkinoille. (McLaren ym. 2017, 366–372.)

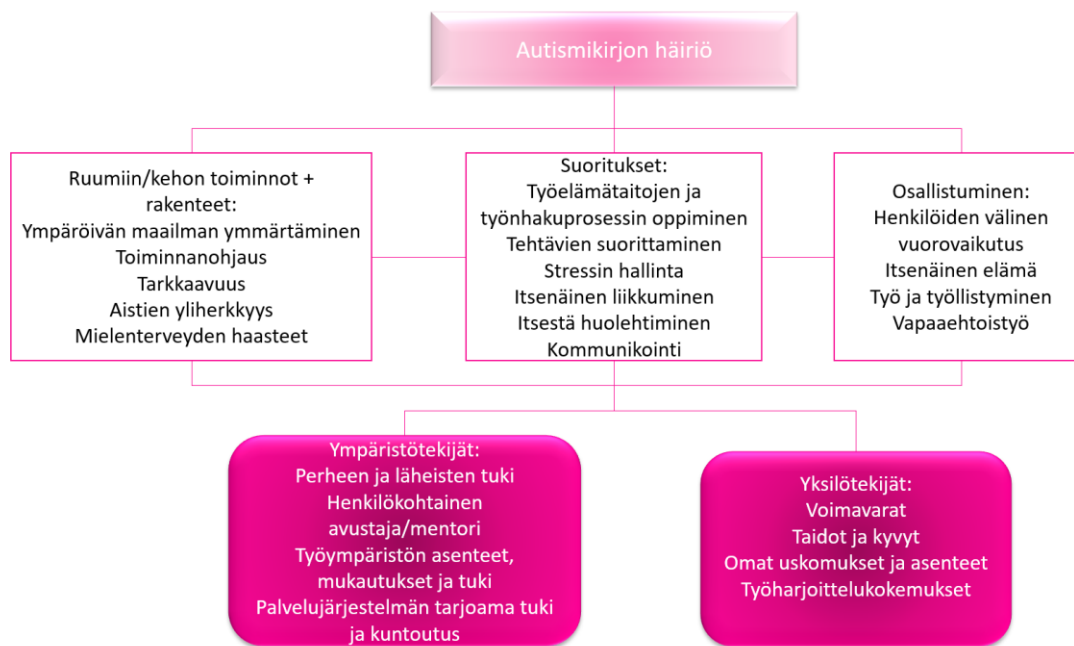
6 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää työllistymiseen liittyviä haasteita ja tukemisen keinoja 17–24-vuotiailla nuorilla aikuisilla, joilla on autismikirjon häiriö. Johtopäätösten muodostamisen avuksi aineiston tuloksista rakennettiin käsitekartta, joka löytyy liitteistä (ks. liite 2). Tuloksia pohdittiin ICF-viitekehyksessä ja johtopäätöksiä pyrittiin syventämään kokoamalla tulokset ICF-kaavioon. ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) on kansainvälinen

toimintakyvyn ja toimintarajoitteiden kuvaamisen malli, jolla pyritään yhteiseen käsitteistöön toimintakyvyn hahmottamiseksi. ICF-mallin avulla pyritään neutraaliin, myönteiseen ja konkreettiseen lähestymiseen ja kielenkäyttöön yksilön toimintakyvystä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. ICF vahvistaa yksilöllistä, asiakkaan voimavaroista ja vahvuuksista lähtevää työskentelyä kuntoutuksen ohjauksessa. (Paltamaa & Musikka-Siirtola 2016, 37–42.)

Ensimmäisenä tutkimustehtävänä kartoitettiin yhdeksän tutkimusartikkelia sisältävästä aineistosta ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen keskeisiä haasteita. Aineiston tuloksista käy selkeästi ilmi, että haasteet ja tuen tarpeet ASD- nuorilla aikuisilla liittyvät yksilöllisiin rajoitteisiin, asenteisiin ja osaamisen vajeisiin. Haasteita olivat myös työympäristön ennakoasenteet sekä tietämättömyys ja ymmärryksen puute autismikirjon piirteistä. Palvelujärjestelmän haasteet painoutuivat palveluprosessin ja moniammatillisen yhteistyön sujuvuuden haasteisiin sekä työntekijöiden osaamisen puutteisiin.

Kuvioon 3 on koottu ICF-kaaviota (Paltamaa & Musikka-Siirtola 2016, 39) mukaillen aineiston tuloksissa esiintyvät haasteet ja autismikirjon tuomat rajoitteet toimintakyvyn eri osa-alueille. Kuvio 3 ilmenee, että haasteet ja tuen tarpeet painottuvat suoritusten ja osallistumisen osa-alueille, mutta niihin myöskin voidaan vaikuttaa ympäristön osaavalla ja vahvalla tuella. Lisäksi yksilötekijät vaikuttavat paljon siihen, millä toimintakyvyn osa-alueilla tuen tarpeet eri yksilöillä ilmenevät. Kirjallisuuskatsauksen tulosten kokoaminen ICF-kaavioon osoittaa, miten laaja-alaisesti ja kokonaisvaltaisesti autismikirjon häiriö vaikuttaa yksilön toimintakykyyn, vaikka henkilön olemuksesta ei olisi havaittavissa toimintakyvyn erityisyyttä. Siksi autismikirjon häiriön piirteiden tiedostaminen on erityisen tärkeää ASD- nuorten aikuisten kanssa työskennellessä.

Kuvio 3. Yhteenvedo aineiston tuloksista ICF-kaaviossa (Paltamaa & Musikka-Siirtola 2016, 39, muokattu).

Toisena tutkimustehtävänä aineistosta kartoitettiin, miten ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymistä edistetään ja tuetaan. Perheen ja läheisten tuki ASD- nuoren aikuisen arjessa on merkittävä. Yksilön omien vahvuksien löytäminen ja vahvistaminen sekä työnhakuun ja työelämään liittyvien taitojen harjaantuminen on tärkeää. Näitä voidaan vahvistaa oikea-aikaisella ja yksilöllisellä tuella. Keskeistä on, että palvelujärjestelmän eri osa-alueet tekevät yhteistyötä ja palveluprosessi sujuu eikä ASD- nuori aikuinen jää nivelvaiheessa vaille tarvitsemaansa tukea. Osaava omatyöntekijä toimii ASD- nuoren aikuisen, työympäristön ja palvelujärjestelmän resurssien välimaastossa edistäen työelämään siirtymistä. Kuviossa 3 näitä tekijöitä on sijoitettu yksilö- ja ympäristötekijöihin.

Autismikirjon häiriön ydinoireet vaikeuttavat sosiaalisissa tilanteissa pärjäämistä ja työelämään siirtyminen on uusi tilanne ja sosiaalisia taitoja vaativa ympäristö ASD- nuorelle aikuiselle. Autismitiiton mukaan haasteet liittyvät työnhakuprosessiin sekä työympäristön sosiaalisiin, psyykkisiin ja fyysisiin puitteisiin (Työ ensin 2022). Palvelujärjestelmän haasteena on yhtenäisten hoitokäytäntö-

jen puute ja lapsuudesta aikuisuuteen siirtymisen nivelvaihe, jossa riskinä on palveluista putoaminen (Koskentausta ym. 2018, 1498–1499). Tulosten mukaan toimenpiteet työelämään siirtymisen edistämiseksi ja tukemiseksi sisälsivät työnhaku- ja työelämätaitojen sekä ammatillisen osaamisen vahvistamista esimerkiksi yksilö- tai ryhmämuotoisena työhön valmentamisena. Lisäksi hyödynnettiin työkokeiluja tai -harjoittelua ja työolojen mukautusta sekä työyhteisöjen valmentamista. Kirjansen, Tuulio-Henrikssonin ja Autti-Rämön kirjallisuuskatsauksessa (2014, 2041, 2043–2044) havaittiin saman suuntaisia tuloksia työelämään siirtymistä tukevista interventioista. Yksilöllinen ammatillisten taitojen edistäminen ja huomion suuntaaminen ASD- nuoren aikuisen vahvuuksiin sekä työelämään sidoksissa oleva valmennus ja työyhteisön tiedon lisääminen nousivat tärkeiksi osa-alueiksi. (Kirjanen ym. 2014, 2041, 2043–2044.)

Merkittävänä johtopäätöksenä aineistosta nousi työympäristön asenteisiin, ennakkokäsityksiin ja tiedon puutteisiin vaikuttaminen. ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymiseksi tarvitaan työympäristön hyväksyvää suhtautumista ja valmiutta mukauttaa työoloja yksilöllisten tarpeiden mukaan. Työelämän kehittyminen on ollut päinvastaista ja odotukset työntekijöitä kohtaan ovat yleensä vaativat. Erityistä tukea ja työolojen mukautusta tarvitsevien työllistyminen ei siksi ole helppoa. Kirjallisuuskatsauksen tulokset osoittivat, että työnantajien ja työkavereiden valmentaminen ASD piirteistä ja tuen tarpeista hyödyttää kaikkia osapuolia ja parantaa ASD- nuorten aikuisten työllistymismahdollisuuksia. Näihin haasteisiin pyritään esimerkiksi hallituksen Työkykyohjelman (2022) avulla vaikuttamaan.

Kirjallisuuskatsauksen tuloksissa esiteltiin kolme erilaista tuetun työelämään siirtymisen mallia, joiden yleistäminen yksittäisinä malleina on haastavaa tutkimusten pienten otantojen vuoksi. Malleista on kuitenkin nähtävissä yhteneväisiä elementtejä, kuten ASD tietoisuuden ja osaamisen lisääminen niin palvelujärjestelmän työntekijöille kuin työympäristössä työnantajille ja työtovereille. Yhteistä oli myös yksilöllinen ASD- nuoren aikuisen työhön valmentaminen, joka toteutettiin tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Yksi esitellyistä malleista oli IPS-malli, joka on Suomessa käytössä myös käsitteellä Sijoita ja valmenna. Mallin ensisijaisena kohderyhmänä on ollut mielenterveyskuntoutujat, mutta se on sovellettavissa muidenkin erityisryhmien työllistymistä tukevaksi toimintamalliksi, kuten ASD- nuorille aikuisille. Kuntoutussäätiön julkaisussa *Selvitys Sijoita ja valmenna -mallin tuloksista ja toimeenpanosta* todetaan IPS-mallin käyttöönoton edellyttävän ammattilaisten erikoistumista työhönvalmennukseen ja palveluiden yhteensovittamiseen Case

management -periaatteita noudattaen. Suomessa IPS-mallia on kokeiltu erilaisissa hankkeissa ja sen periaatteet ovat olemassa tuetun työllistymisen laatustandardien taustalla, jotka ovat jo käytössä työhönvalmennuspalveluissa. IPS-mallin käytön haasteena on kuitenkin palveluiden yhteensovittaminen ja Sote-uudistuksessa sitä ei voitaisi lainsäädännöllä edistää palveluiden maakunnallistumisen vuoksi. (Harkko, Lehto, Pitkänen & Ala-Kauhaluoma 2018, 14, 20–21.)

Suomessa ASD- nuoren aikuisen sosiaalisia ja työelämään liittyviä taitoja sekä työelämään siirtymistä voidaan edistää kuntoutuksella. Opinnäytetyön teoriaosuudessa mainitut Kelan Oma Väylä ja Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) ovat kuntoutusmuotoja, joissa yksilöllisesti pyritään löytämään ratkaisuja, joiden avulla nuori aikuinen etenee opinnoissaan tai pääsee työelämään. Oma Väylä on suunnattu ADHD ja autismitieteen (ilman kognitiivisen kehityksen häiriötä) henkilöille painottuen arjen hallintaan, työelämävalmiuksien ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseen, mutta se on ainoastaan vuoden kestoinen. TEAK räätälöidään yksilöllisemmin painottaen työhön siirtymiseen liittyvää tukea ja se voi pituudeltaan olla jopa kahden vuoden mittainen. Kirjallisuuskatsauksen tulokset tukevat näiden kuntoutusmuotojen tarpeellisuutta ja myös vahvistavat kuntoutuksen ohjauksen merkitystä ja asiakkaan yksilöllisten tarpeiden tuntemusta, jotta asiakas saisi oikea-aikaista ja elämäntilanteeseensa soveltuvaa tukea ja kuntoutusta.

7 Pohdinta

7.1 Luotettavuus

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen keskeiset haasteet ja miten työelämään siirtymistä edistetään ja tuetaan. Opinnäytetyön menetelmäksi valittiin kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jossa aiheena olevaa ilmiötä tutkittiin olemassa olevan tutkimustiedon pohjalta. Kirjallisuuskatsauksen eri vaiheita pyrittiin avaamaan opinnäytetyössä mahdollisimman hyvin, jotta tutkimuksen toistettavuus on mahdollista. Kaikissa kirjallisuuskatsauksen työvaiheissa huomioitiin luotettavuuteen ja eettisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä arvioitiin niiden onnistumista prosessin aikana. Opinnäytetyöhön ei liittynyt henkilökohtaisia ennakkokäsityksiä tai lähtökohtia, joten kirjallisuuskatsauksessa säilytettiin objektiivinen ja tutkiva työote koko prosessin ajan.

Aineiston keruuprosessissa koettiin onnistumista, koska tietokannoista löydettiin laadukkaita ja tuoreita tutkimusartikkeleita, jotka liittyivät tutkimuksen kohderyhmään ja joiden tuloksista löydettiin vastauksia tutkimustehtäviin. Kirjallisuuskatsauksen aineisto haettiin tietokannoista, joihin päästiin JAMKin käyttäjäliittymän kautta. Tällä oli vaikutusta siihen, mitä aineistoa hakutuloksissa nousi esille. On mahdollista, että hakutulosten ulkopuolelle jäi kirjallisuuskatsauksen kannalta valideja artikkeleita. Aineistoksi valittiin vertaisarvioituja ja koko tekstinä saatavilla olevia tieteellisiä tutkimusartikkeleita, jolloin koko kirjallisuuskatsauksen luotettavuus ja laatu on kestäväällä pohjalla. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden ja objektiivisuuden vahvistamiseksi kaksi tutkijaa olisi ollut parempi kuin yksi. (Lemetti & Ylönen 2016, 67–70.) Kirjallisuuskatsauksen aineisto oli kokonaan englanninkielinen, mutta kirjallisuuskatsaus tehtiin suomenkielisesti. Tällöin kielen ymmärtämiseen ja tulosten luotettavaan analysointiin liittyy riskejä, jotka pyrittiin minimoimaan mahdollisimman huolellisella tekstin lukemisella ja toistolla.

Aineisto analysoitiin käyttämällä apuna aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita. Sisällönanalyysissa näkyi myös temaattisen analyysin piirteitä, koska aineiston sisältöjä tarkasteltiin tutkimustehtävien perusteella jaetuissa teemoissa. Aineiston analysoinnin ja tulosten raportoinnin aikana palattiin useaan otteeseen alkuperäisaineiston sisältöihin. Huolellisella työskentelyllä pyrittiin varmistamaan tulosten aito, avoin ja vastuullinen raportointi sekä laadukas viittaaminen alkuperäistutkimuksiin. Tuloksiin pääseminen on avattu opinnäytetyössä kattavasti ja johtopäätökset muodostettiin tulosten perusteella. Tulokset ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen haasteista ovat linjassa kirjallisuuskatsauksen teoriaosuudessa käsitellyn aiemman tiedon kanssa ja siksi niitä voidaan pitää luotettavina. Tuloksia arvioitiin vertailemalla aiempaan tietoon ja todettiin tulokset johdonmukaisiksi ja luotettaviksi. Kirjallisuuskatsauksen tulokset vastasivat tutkimustehtäviin ja ne ovat vapaasti hyödynnettävissä alan opiskelijoille ja ASD- nuorten aikuisten kanssa työskenteleville.

7.2 Eettisyys

Opinnäytetyössä noudatettiin hyvää tieteellistä tutkimusotetta sekä sitouduttiin tutkimuseettisiin periaatteisiin. Kirjallisuuskatsauksessa kunnioitettiin alkuperäisten tutkimusten tekijänoikeuksia, viitattiin niihin asianmukaisin lähdeviittein sekä pyrittiin tarkkaan, luotettavaan ja objektiiviseen tulosten analysointiin. Tulokset pyrittiin raportoimaan mahdollisimman rehellisesti ja oikein kuvail-

tuna aineistolähtöisen sisällönanalyysin prosessia ja menetelmiä hyödyntäen. Kirjallisuuskatsauksen taustalla ei ole rahoittajalähteitä eikä sidonnaisuuksia, eikä sen tekemiseen tarvittu tutkimuslupaa. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6–7.)

7.3 Hyödynnettävyys ja kuntoutuksen ohjauksen näkökulma

Aineiston tutkimusartikkelit olivat pääasiassa laadullisia tutkimuksia ja kaikki tutkimukset olivat englanninkielisiä. Tämä kertoo siitä, että suomenkielistä tutkimusaineistoa on aiheeseen liittyen niukasti. Lisäksi tulosten yleistäminen on haasteellista eikä sellaisenaan täysin sovellettavissa suomalaisen palvelujärjestelmään. Aineiston yksittäisten tutkimusartikkelien otannat olivat osassa tutkimuksia melko suppeat, eivätkä sellaisenaan yleistettävissä laajempaan joukkoon. Kuitenkin tulosten yhteneväisyys aineiston eri tutkimusten välillä vaikuttaa tulosten hyödynnettävyyteen positiivisesti. Tuloksissa ei näyttäytynyt ristiriitoja aineiston sisällä eikä myöskään vertailuissa aiempaan tietoon. Tulokset myös vahvistavat Suomessa käynnistettyjen hankkeiden, kuntoutusmuotojen ja hallituksen ohjelmien sekä laajojen ja erilaisten työllistymistä edistävien palveluiden tarpeellisuutta.

Autismiliitto on esittänyt huolensa tulevasta vammaispalvelulaista, joka ei esityksen perusteella ota riittävästi huomioon väliinputoajaryhmiä, kuten autismikirjon henkilöitä. Uudessa ehdotuksessa vammaispalvelulaki rajaisi ilman kehitysvammadiagnoosia olevat autismikirjon henkilöt vammaispalvelulain ulkopuolelle, vaikka lakiuudistuksen yhtenä tavoitteena on vahvistaa väliinputoajaryhmien asemaa ja tukea. Lakiuudistusesitys ei myöskään huomioi sosiaalisen toimintakyvyn rajoitteita osaksi vammaisuuden määritelmää, mikä ei vastaa nykyistä käsitystä yksilön toimintakyvyn moniulotteisuudesta tai YK:n määritelmää vammaisuudesta. Autismiliitto esittää myös, että työhönvalmennus ja työtoiminta kirjattaisiin tulevaan vammaispalvelulakiin selkeämmin yksilöllisiä tarpeita tukeviksi erityispalveluiksi. (Vammaispalvelulain esityksessä paljon korjattavaa 2022.) Lainsäädäntö asettaa rajat ja resurssit palvelujärjestelmän työntekijöille ja haastaa palveluohjausta toteuttavia työntekijöitä. Kirjallisuuskatsaus selvästi osoittaa, miten monella toimintakyvyn osalla autismikirjon häiriö vaikuttaa yksilön elämään. Onkin harmillista, jos muutokset lainsäädännössä eivät jatkossakaan huomioi autismikirjon henkilöiden tuen tarpeita riittävästi.

Kirjallisuuskatsauksen tuottama tieto siis vahvistaa jo olemassa olevaa ymmärrystä ja toisaalta antaa lisätietoa ASD- nuorten aikuisten työllistymiseen liittyvästä kompleksisuudesta. Tietoa voidaan

hyödyntää erityisesti kuntoutuksen ohjauksessa ja siihen liittyvissä ammattiopinnoissa. Palvelujärjestelmäosaaminen, ohjausmenetelmät ja eri palveluiden koordinointi ovat kuntoutuksen ohjaajan työn kulmakiviä ja myös merkittävä ASD- nuorten aikuisten työelämään siirtymisen tuki. Kuntoutusalan kehittäminen on tärkeä osa terveys- ja hyvinvointialalla tapahtuvia rakenteellisia muutoksia. Kuntoutuksen ammattilaisten osaamistarpeiden tunnistaminen ja niihin rakentuva osaamisen lisääminen on merkittävä näkökulma peilattaessa opinnäytetyön tuloksia ja tietoperustaa. Autismikirjon asiakkaiden kanssa työskennellessä työntekijän asiakkaan kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot korostuvat autismikirjon erityispiirteiden vuoksi. Valmistuvana kuntoutuksen ohjaajana ammattiopinnoissa nähtiin puutteita neuropsykiatrisen osaamisen saavuttamiseen liittyen. Ammattiopinnoissa voitaisiin vahvistaa esimerkiksi ohjausosaamista eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden.

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimusehdotuksina ehdotetaan, että tutkittaisiin erityisesti lapsuudesta aikuisuuteen siirtymisen nivelvaiheeseen liittyviä palvelupolkuja sekä nykyisten kuntoutusmuotojen riittävyttä autismikirjon henkilöillä Suomessa. Lisäksi autismiystävällisten toimintatapojen juurruttaminen palvelujärjestelmässä olisi kiinnostava näkökulma jatkotutkimukselle. Myös aikuisten ja ikääntyvien autismikirjon henkilöiden työelämän tuen tarpeisiin liittyvät tutkimukset olisivat mielenkiintoisia. Myöhemmin on tarpeen seurata, miten käynnissä olevat palvelujärjestelmän uudistukset vaikuttavat autismikirjon henkilöiden työllistymiseen. Erityisesti kiinnostaa, pystytäänkö työnantajien asenteisiin vaikuttamaan erilaisilla osatyökykyisten työllistämistuilla ja lisäävätkö ne kiinnostusta palkata tukea tarvitsevia henkilöitä.

Lähteet

- Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Nurmi, J-E., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2015. Ihmisen psykologinen kehitys. 6. painos. E-kirja. Viitattu 7.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. Ellibs.
- Anderson, C., Butt, C. & Sarsony, C. 2020. Young Adults on the Autism Spectrum and Early Employment-Related Experiences: Aspirations and Obstacles. *Journal of autism and developmental disorders*, 51,1, 88-105. Julkaistu verkossa 30.4.20. <https://doi.org/10.1007/s10803-020-04513-4>. Viitattu 25.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. ProQuest.
- Autismikirjo nuoruusiässä. 2021. Autismiliiton opas. Viitattu 8.3.2022. <https://autismiliitto.fi/wp-content/uploads/2021/11/Autismikirjo-nuoruusiassa-saavutettava.pdf>.
- Autismikirjo ja työ. 2021. Vates opas. Viitattu 8.3.2022. https://autismiliitto.fi/wp-content/uploads/2021/11/Vates_Autismikirjo_ja_tyo_digi.pdf.
- Bross, L. A., Patry, M. B., Leko, M. & Travers, J. C. 2021. Barriers to Competitive Integrated Employment of Young Adults with Autism Spectrum Disorder. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 56,4, 394-408. Viitattu 25.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. ProQuest.
- Definition of Youth. N.d. UNDESA. Viitattu 7.3.2022. <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>.
- Griffiths, A-J., Giannantonio C. M., Hurley-Hanson, A. E. & Cardinal, D. N. 2016. Autism in the Workplace: Assessing Transition Needs of Young Adults with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Business and Management*, 22,1, 5-22. Viitattu 25.3.2022. https://digitalcommons.chapman.edu/education_articles/231/.
- Haikkola, L. & Myllyniemi S. 2019. Tilasto-osio. Näkemyksiä työelämään siirtymisestä. Julkaisussa Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019. Toim L. Haikkola & S. Myllyniemi. Viitattu 21.2.2022. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2020/12/nuorisobarometri2019-netti.pdf>.
- Harkko, J., Lehto, S., Pitkänen, S. & Ala-Kauhaluoma, M. 2018. Selvitys sijoita ja valmenna -mallin (IPS-mallin) tuloksista ja toimeenpanosta. Helsinki: Kuntoutussäätiö. Viitattu 7.4.2022. <https://kuntoutussaatio.fi/assets/files/2018/11/Sijoita-ja-valmenna-tyoselosteita-55-18.pdf>.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 10.3.2022. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.
- Juhola, E. 2018. Autismin muuttuvat kasvot. Autismisäätiö. Helsinki: Into.
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: Eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon/Narrative literature review: from a research question to structured knowledge. Julkaisussa *Hoitotiede*, 25,4, 291–301. Viitattu 22.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. ProQuest.

Kirjanen, S., Tuulio-Henriksson, A. & Autti-Rämö, I. 2014. Miten tukea opintoja ja työllistymistä, kun nuorella on autismikirjon häiriö? Katsausartikkeli. Suomen lääkäri-lehti, 69, 34, 2039–2044. Viitattu 7.4.2022. <https://www-laakarilehti-fi.ezproxy.jamk.fi:2443/tieteessa/katsausartikkeli/miten-tukea-opintoja-ja-tyollistymista-kun-nuorella-on-autismikirjon-hairio/>.

Koskentausta, T., Koski, A. & Tani, P. 2018. Aikuisen autismikirjon häiriö. Duodecim 2018, 134, 1493–1500. Viitattu 8.3.2022. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/304198/duo14424.pdf?sequence=1>.

Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. 2017. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41. Viitattu 17.1.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3891-5>.

L 1285/2016. Nuorisolaki. Viitattu 21.2.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pidm45237816932880>.

Lehmonen, S. 2017. Autismikirjon nuorten siirtymävaiheiden tuki: Kooste autismikirjon nuorille ja heidän vanhemmilleen suunnatuista kyselyistä. Diaesitys. Viitattu 8.3.2022. <https://docplayer.fi/49290999-Autismikirjon-nuorten-siirtymavaiheiden-tuki-kooste-autismikirjon-nuorille-ja-heidan-vanhemmilleen-suunnatuista-kyselyista-sonja-lehmonen.html>.

Lehtiö, L. & Johansson E. 2016. Järjestelmällinen tiedonhaku hoitotieteessä. Julkaisussa Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Toim. M. Stolt, A. Axelin & R. Suhonen. Turku: Turun yliopisto Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. Sarja A: 73/2016, 35–55.

Lemetti, T. & Ylönen, M. 2016. Kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusartikkeleiden arviointi. Julkaisussa Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Toim. M. Stolt, A. Axelin & R. Suhonen. Turku: Turun yliopisto Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. Sarja A: 73/2016, 67–79.

Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi. N.d. Valtioneuvoston verkkosivut. Viitattu 17.1.2022. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/luottamuksen-ja-tasa-arvoisten-tyomarkkinoiden-suomi>.

Lynas, L. 2014. Project ABLE (Autism: Building Links to Employment): A specialist employment service for young people and adults with an autism spectrum condition. Journal of vocational rehabilitation, 41,1, 13-21. <https://doi.org/10.3233/JVR-140694>. Viitattu 25.3.2022. <https://janet.finna.fi/CINAHL>.

McLaren, J., Lichtenstein, J. D., Lynch, D., Becker, D. & Drake, R. 2017. Individual Placement and Support for People with Autism Spectrum Disorders: A Pilot Program. Administration and policy in mental health and mental health services research, 44,3, 365-373. <https://doi.org/10.1007/s10488-017-0792-3>. Viitattu 25.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. ProQuest.

Moilanen, I. & Rintahaka, P. 2016. Autismikirjon häiriöt lapsilla ja nuorilla. Julkaisussa Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Toim. K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura & A. Sourander. Helsinki: Duodecim 2016. E-kirja. Viitattu 8.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. Oppiportti.

MOT-sanakirjat. N.d. Viitattu 30.3.2022. <https://www-sanakirja-fi.ezproxy.jamk.fi:2443/>.

Nicholas, D. B., Mitchell, W., Dudley, C., Clarke, M. & Zulla, R. 2017. An ecosystem Approach to Employment and Autism Spectrum Disorder. *Journal of autism and developmental disorders*, 48,1, 264-275. <https://doi.org/10.1007/s10803-017-3351-6>. Viitattu 25.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. ProQuest.

Niela-Vilén, H. & Hamari, L. 2016. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet. Julkaisussa Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Toim. M. Stolt, A. Axelin & R. Suhonen. Turku: Turun yliopisto Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. Sarja A: 73/2016, 23–34.

Nummela, M. 2022. ICD-11 on julkaistu. Lääkärilehden verkkosivut. Viitattu 10.5.2022. <https://www.laakarilehti.fi/terveydenhuolto/icd-11-on-julkaistu/>.

Nylander, L. 2010. Autismin kirjo aikuisikäisillä – kysymyksiä ja vastauksia. Vantaa: Autismi- ja Aspergerliitto ry.

Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi. N.d. Valtioneuvoston verkkosivut. Viitattu 17.1.2022. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/osaamisen-sivistyksen-ja-innovaatioiden-suomi>.

Paltamaa, J. & Musikka-Siirtola, M. 2016. ICF-luokitus. Julkaisussa Kuntoutuminen. Toim. I. Autti-Rämö, A-L. Salminen, M Rajavaara & A. Ylinen. Helsinki: Duodecim. 37–55.

Perustietoa autismista. 2022. Autismiliiton verkkosivut. Viitattu 7.3.2022. <https://autismiliitto.fi/autismi/perustietoa-autismista/#title-2>.

Pekkonen, M., Holvikivi, J., Haapala, E., Hiekkala, S., Korpi, J., Nummelin, I., Raassina, S., Rannisto, S., Seppänen, S., Teittinen, A. & Työläjärvä, R. 2022. Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumi Kuntoutuksen osaamis- ja työelämätarpeet. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriö. Työryhmä 1 väliraportti. Viitattu 20.4.2022. https://api.hankeikuna.fi/asiakirjat/90d774f1-6f16-4b5f-881b-709dac418d75/29698060-f6bf-4041-b776-6d446fb27446/RAPORTTI_20220119114212.pdf.

Pillay, Y., Brownlow, C. & March, S. 2021. Transition Services for Young Adults on the Autism Spectrum in Australia. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 56,1, 101-111. Viitattu 25.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. ProQuest.

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli. N.d. Työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivut. Viitattu 17.1.2022. <https://tem.fi/pohjoismainen-tyovoimapalvelumalli>.

Scott, M., Jacob, A., Hendrie, D., Parsons, R., Girdler, S., Falkmer, T. & Falkmer, M. 2017. Employers' perception of the costs and the benefits of hiring individuals with autism spectrum disorder in open employment in Australia. *PloS one*, 12,5, e0177607. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177607>. Viitattu 25.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. ProQuest.

Suhonen, R., Axelin, A. & Stolt, M. 2016. Erilaiset kirjallisuuskatsaukset. Julkaisussa Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Toim. M. Stolt, A. Axelin & R. Suhonen. Turku: Turun yliopisto Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. Sarja A: 73/2016, 7–22.

Thompson, C., Bölte, S., Falkmer, T. & Girdler, S. 2018. To be understood: Transitioning to adult life for people with Autism Spectrum Disorder. PloS one, 13,3, e0194758.

<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0194758>. Viitattu 25.3.2022. <https://janet.finna.fi/>. PubMed.

Timonen, T., Castrén, M. & Ärölä-Dithapo, M. 2019. Autismikirjo tausta, diagnostiikka ja tutkimus. Jyväskylä: PS-kustannus.

TE-palvelut 2024-uudistus. N.d. Työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivut. Viitattu 17.1.2022.

<https://tem.fi/te-palvelut-2024-uudistus>.

Tutkimusten arviointikriteerit (JBI). N.d. Hoitotyön tutkimussäätiön verkkosivut. Viitattu 10.3.2022.

<https://www.hotus.fi/jbin-kriittisen-arvioinnin-tarkistuslistat/>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. Uudistettu laitos.

Työ ensin. 2022. Autismiliiton verkkosivut. Viitattu 8.3.2022. <https://autismiliitto.fi/toiminta/vai-kuttaminen/tyo-ensin/>.

Työkykyohjelma. 2022. Työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivut. Viitattu 17.1.2022.

<https://tem.fi/tyokykyohjelma>.

Valkeapää, K. 2016. Julkaisussa Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Toim. M. Stolt, A. Axelin & R. Suhonen. Turku: Turun yliopisto Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. Sarja A: 73/2016, 56–66.

Vammaispalvelulain esityksessä paljon korjattavaa. 2022. Kannanotot ja julkaisut. Autismiliiton verkkosivut. Viitattu 11.4.2022. <https://autismiliitto.fi/vammaispalvelulain-esityksessa-viela-korjattavaa/>.

Liitteet

Liite 1. Aineiston arviointi JBI-kriteereiden mukaisesti

29.11.2018

JBI: Arviointikriteerit laadulliselle tutkimukselle

Tätä kriittisen arvioinnin tarkistuslistaa käytetään laadullisten tutkimusten metodologisen laadun arviointiin. Arvioinnin tarkistuslistaan sisältyy yhteensä 10 arviointikriteeriä, joiden yksityiskohtaiset sisällöt on kuvattu alhaalla. Arvioijan on hyvä tutustua myös Joanna Briggs Instituutin julkaisemaan katsauksen tekijöiden [käsikirjaan](#) arviointia tehdessään. Tarkistuslistan alkuperäinen englanninkielinen versio löytyy tästä [linkistä](#). Kunkin kriteerin toteutuminen arvioidaan asteikolla: Kyllä (K), Ei (E), Epäselvä (?), Ei sovellettavissa (NA). (Lockwood ym. 2015.)

Arvioija Heidi Ruhanen Päiväys _____

Tekijä(t) Anderson, C., Butt, C. & Sarsony, C. Vuosi _____ Nro _____

Arviointikriteeri	K	E	?	NA
1. Ovatko tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat ja metodologia keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
2. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tutkimuskysymys tai tavoitteet keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
3. Ovatko tutkimuksen metodologia ja aineiston keruumenetelmät keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
4. Ovatko tutkimuksen metodologia, aineiston kuvaus ja analyysi keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
5. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tulosten tulkinta keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
6. Onko tutkijan kulttuuriset tai teoreettiset lähtökohdat kuvattu?	☒	☐	☐	☐
7. Onko tutkijan vaikutus tutkimukseen ja tutkimuksen vaikutus tutkijaan kuvattu?	☒	☐	☐	☐
8. Onko tutkimukseen osallistujat ja heidän äänensä (alkuperäiset ilmaisut) kuvattu asiaankuuluvasti ja riittävällä tasolla?	☒	☐	☐	☐
9. Onko tutkimus toteutettu noudattaen nykyisiä eettisiä periaatteita, ja onko tutkimuksella eettisen toimikunnan hyväksyntä?	☒	☐	☐	☐
10. Perustuvatko tutkimuksen johtopäätökset aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan?	☒	☐	☐	☐

10/10

Kokonaisarviointi: Hyväksy Hylkää Lisätietoja tarvitaan

Kommentteja (mukaan lukien hylkäyksen syy):

29.11.2018

JBI: Arviointikriteerit laadulliselle tutkimukselle

Tätä kriittisen arvioinnin tarkistuslistaa käytetään laadullisten tutkimusten metodologisen laadun arviointiin. Arvioinnin tarkistuslistaan sisältyy yhteensä 10 arviointikriteeriä, joiden yksityiskohtaiset sisällöt on kuvattu alhaalla. Arvioijan on hyvä tutustua myös Joanna Briggs Instituutin julkaisemaan katsauksen tekijöiden [käsikirjaan](#) arviointia tehdessään. Tarkistuslistan alkuperäinen englanninkielinen versio löytyy tästä [linkistä](#). Kunkin kriteerin toteutuminen arvioidaan asteikolla: Kyllä (K), Ei (E), Epäselvä (?), Ei sovellettavissa (NA). (Lockwood ym. 2015.)

Arvioija Heidi Ruhanen Päiväys 24.3.22Tekijä(t) Bross, L. A., Patry, M. B., Leko, M. & Travers, J. C. Vuosi _____ Nro _____

Arviointikriteeri	K	E	?	NA
1. Ovatko tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat ja metodologia keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
2. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tutkimuskysymys tai tavoitteet keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
3. Ovatko tutkimuksen metodologia ja aineiston keruumenetelmät keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
4. Ovatko tutkimuksen metodologia, aineiston kuvaus ja analyysi keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
5. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tulosten tulkinta keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
6. Onko tutkijan kulttuuriset tai teoreettiset lähtökohdat kuvattu?	☒	☐	☐	☐
7. Onko tutkijan vaikutus tutkimukseen ja tutkimuksen vaikutus tutkijaan kuvattu?	☒	☐	☐	☐
8. Onko tutkimukseen osallistujat ja heidän äänensä (alkuperäiset ilmaisut) kuvattu asiaankuuluvasti ja riittävällä tasolla?	☒	☐	☐	☐
9. Onko tutkimus toteutettu noudattaen nykyisiä eettisiä periaatteita, ja onko tutkimuksella eettisen toimikunnan hyväksyntä?	☐	☐	☒	☐
10. Perustuvatko tutkimuksen johtopäätökset aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan?	☒	☐	☐	☐

9/10

Kokonaisarviointi: Hyväksy Hylkää Lisätietoja tarvitaan

Kommenteja (mukaan lukien hylkäyksen syy):

29.11.2018

JBI: Arviointikriteerit laadulliselle tutkimukselle

Tätä kriittisen arvioinnin tarkistuslistaa käytetään laadullisten tutkimusten metodologisen laadun arviointiin. Arvioinnin tarkistuslistaan sisältyy yhteensä 10 arviointikriteeriä, joiden yksityiskohtaiset sisällöt on kuvattu alhaalla. Arvioijan on hyvä tutustua myös Joanna Briggs Instituutin julkaisemaan katsauksen tekijöiden [käsikirjaan](#) arviointia tehdessään. Tarkistuslistan alkuperäinen englanninkielinen versio löytyy tästä [linkistä](#). Kunkin kriteerin toteutuminen arvioidaan asteikolla: Kyllä (K), Ei (E), Epäselvä (?), Ei sovellettavissa (NA). (Lockwood ym. 2015.)

Arvioija Heidi Ruhanen Päiväys 24.3.22Tekijä(t) Griffiths, A.-J., Giannantonio C. M.,
Hurley-Hanson, A. E. & Cardinal, D. N. Vuosi _____ Nro _____

Arviointikriteeri	K	E	?	NA
1. Ovatko tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat ja metodologia keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
2. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tutkimuskysymys tai tavoitteet keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
3. Ovatko tutkimuksen metodologia ja aineiston keruumenetelmät keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
4. Ovatko tutkimuksen metodologia, aineiston kuvaus ja analyysi keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
5. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tulosten tulkinta keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
6. Onko tutkijan kulttuuriset tai teoreettiset lähtökohdat kuvattu?	☐	☒	☐	☐
7. Onko tutkijan vaikutus tutkimukseen ja tutkimuksen vaikutus tutkijaan kuvattu?	☐	☒	☐	☐
8. Onko tutkimukseen osallistujat ja heidän äänensä (alkuperäiset ilmaisut) kuvattu asiaankuuluvasti ja riittävällä tasolla?	☒	☐	☐	☐
9. Onko tutkimus toteutettu noudattaen nykyisiä eettisiä periaatteita, ja onko tutkimuksella eettisen toimikunnan hyväksyntä?	☒	☐	☐	☐
10. Perustuvatko tutkimuksen johtopäätökset aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan?	☒	☐	☐	☐

Kokonaisarviointi: Hyväksy Hylkää Lisätietoja tarvitaan

Kommentteja (mukaan lukien hylkäyksen syy):

21.1.2019

JBI: Kriittisen arvioinnin tarkistuslista tapauselostus (case report)

Tätä tarkistuslistaa käytetään tapauselostuksen metodologisen laadun arviointiin. Arvioinnin tarkistuslistaan sisältyy yhteensä 8 arviointikriteeriä, joiden yksityiskohtaiset sisällöt on lyhyesti kuvattu alla. Arvioijan on hyvä tutustua myös Joanna Briggs Instituutin julkaisemaan katsauksen tekijöiden [käsikirjaan](#) arviointia tehdessään. Tarkistuslistan alkuperäinen englanninkielinen versio löytyy tästä [linkistä](#). Kunkin kriteerin toteutuminen arvioidaan asteikolla: Kyllä (K), Ei (E), Epäselvä (?), Ei sovellettavissa (NA).¹

Arvioija Heidi Ruhanen Päiväys 24.3.22Tekijä(t) Lynas, L. Vuosi _____ Nro _____**Arviointikriteeri**

	K	E	?	NA
1. Kuvattiinko potilaan demografiset ominaisuudet selkeästi?	☒	☐	☐	☐
2. Kuvattiinko potilaan taustaa selkeästi ja esitettiin sitä aikajanana?	☒	☐	☐	☐
3. Kuvattiinko potilaan tämänhetkinen kliininen tila selkeästi?	☒	☐	☐	☐
4. Kuvattiinko diagnostiset testit/menetelmät ja niiden tulokset selkeästi?	☒	☐	☐	☐
5. Kuvattiinko interventio(t) tai hoitomenetelmä(t) selkeästi?	☒	☐	☐	☐
6. Kuvattiinko potilaan intervention jälkeinen kliininen tila selkeästi?	☒	☐	☐	☐
7. Tunnistettiin ja kuvattiinko haittatapahtumat tai ennakoimattomat tapahtumat selkeästi?	☒	☐	☐	☐
8. Oliko tapauselostuksessa jokin keskeinen sanoma tai opetus?	☒	☐	☐	☐

8/8

Kokonaisarviointi: Hyväksy Hylkää Lisätietoja tarvitaan

Kommenteja (mukaan lukien syy hylkäykseen):

Lähde: 1. Moola S, Munn Z, Tufanaru C, Aromataris E, Sears K, Sfetcu R, Currie M, Qureshi R, Mattis P, Lisy K & Mu P-F (2017) Systematic reviews of etiology and risk. Teoksessa: Aromataris E & Munn Z (toim.). Joanna Briggs Institute Reviewer's Manual. The Joanna Briggs Institute. Saatavilla <https://reviewersmanual.joannabriggs.org/>

21.1.2019

JBI: Kriittisen arvioinnin tarkistuslista tapauselostus (case report)

Tätä tarkistuslistaa käytetään tapauselostuksen metodologisen laadun arviointiin. Arvioinnin tarkistuslistaan sisältyy yhteensä 8 arviointikriteeriä, joiden yksityiskohtaiset sisällöt on lyhyesti kuvattu alla. Arvioijan on hyvä tutustua myös Joanna Briggs Instituutin julkaisemaan katsauksen tekijöiden [käsikirjaan](#) arviointia tehdessään. Tarkistuslistan alkuperäinen englanninkielinen versio löytyy tästä [linkistä](#). Kunkin kriteerin toteutuminen arvioidaan asteikolla: Kyllä (K), Ei (E), Epäselvä (?), Ei sovellettavissa (NA).¹

Arvioija Heidi Ruhanen Päiväys 24.3.22.Tekijä(t) McLaren, J., Lichtenstein, J. D., Lynch, D.,
Becker, D. & Drake, R. Vuosi _____ Nro _____**Arviointikriteeri**

	K	E	?	NA
1. Kuvattiinko potilaan demografiset ominaisuudet selkeästi?	☒	☐	☐	☐
2. Kuvattiinko potilaan taustaa selkeästi ja esitettiin sitä aikajanana?	☒	☐	☐	☐
3. Kuvattiinko potilaan tämänhetkinen kliininen tila selkeästi?	☒	☐	☐	☐
4. Kuvattiinko diagnostiset testit/menetelmät ja niiden tulokset selkeästi?	☒	☐	☐	☐
5. Kuvattiinko interventio(t) tai hoitomenetelmä(t) selkeästi?	☒	☐	☐	☐
6. Kuvattiinko potilaan intervention jälkeinen kliininen tila selkeästi?	☒	☐	☐	☐
7. Tunnistettiin ja kuvattiinko haittatapahtumat tai ennakoimattomat tapahtumat selkeästi?	☐	☒	☐	☐
8. Oliko tapauselostuksessa jokin keskeinen sanoma tai opetus?	☒	☐	☐	☐

7/8

Kokonaisarviointi: Hyväksy Hylkää Lisätietoja tarvitaan

Kommentteja (mukaan lukien syy hylkäykseen):

Lähde: 1. Moola S, Munn Z, Tufanaru C, Aromataris E, Sears K, Sfetcu R, Currie M, Qureshi R, Mattis P, Lisy K & Mu P-F (2017) Systematic reviews of etiology and risk. Teoksessa: Aromataris E & Munn Z (toim.). Joanna Briggs Institute Reviewer's Manual. The Joanna Briggs Institute. Saatavilla <https://reviewersmanual.joannabriggs.org/>

29.11.2018

JBI: Arviointikriteerit laadulliselle tutkimukselle

Tätä kriittisen arvioinnin tarkistuslistaa käytetään laadullisten tutkimusten metodologisen laadun arviointiin. Arvioinnin tarkistuslistaan sisältyy yhteensä 10 arviointikriteeriä, joiden yksityiskohtaiset sisällöt on kuvattu alhaalla. Arvioijan on hyvä tutustua myös Joanna Briggs Instituutin julkaisemaan katsauksen tekijöiden [käsikirjaan](#) arviointia tehdessään. Tarkistuslistan alkuperäinen englanninkielinen versio löytyy tästä [linkistä](#). Kunkin kriteerin toteutuminen arvioidaan asteikolla: Kyllä (K), Ei (E), Epäselvä (?), Ei sovellettavissa (NA). (Lockwood ym. 2015.)

Arvioija Heidi Ruhanen Päiväys 24.3.22.Tekijä(t) Nicholas, D. B., Mitchell, W., Dudley, C.,
Clarke, M. & Zulla, R. Vuosi _____ Nro _____

Arviointikriteeri	K	E	?	NA
1. Ovatko tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat ja metodologia keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
2. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tutkimuskysymys tai tavoitteet keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
3. Ovatko tutkimuksen metodologia ja aineiston keruumenetelmät keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
4. Ovatko tutkimuksen metodologia, aineiston kuvaus ja analyysi keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
5. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tulosten tulkinta keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
6. Onko tutkijan kulttuuriset tai teoreettiset lähtökohdat kuvattu?	☒	☐	☐	☐
7. Onko tutkijan vaikutus tutkimukseen ja tutkimuksen vaikutus tutkijaan kuvattu?	☒	☐	☐	☐
8. Onko tutkimukseen osallistujat ja heidän äänensä (alkuperäiset ilmaisut) kuvattu asiaankuuluvasti ja riittävällä tasolla?	☒	☐	☐	☐
9. Onko tutkimus toteutettu noudattaen nykyisiä eettisiä periaatteita, ja onko tutkimuksella eettisen toimikunnan hyväksyntä?	☒	☐	☐	☐
10. Perustuvatko tutkimuksen johtopäätökset aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan?	☒	☐	☐	☐

Kokonaisarviointi: Hyväksy Hylkää Lisätietoja tarvitaan

Kommentteja (mukaan lukien hylkäyksen syy):

29.11.2018

JBI: Arviointikriteerit laadulliselle tutkimukselle

Tätä kriittisen arvioinnin tarkistuslistaa käytetään laadullisten tutkimusten metodologisen laadun arviointiin. Arvioinnin tarkistuslistaan sisältyy yhteensä 10 arviointikriteeriä, joiden yksityiskohtaiset sisällöt on kuvattu alhaalla. Arvioijan on hyvä tutustua myös Joanna Briggs Instituutin julkaisemaan katsauksen tekijöiden [käsikirjaan](#) arviointia tehdessään. Tarkistuslistan alkuperäinen englanninkielinen versio löytyy tästä [linkistä](#). Kunkin kriteerin toteutuminen arvioidaan asteikolla: Kyllä (K), Ei (E), Epäselvä (?), Ei sovellettavissa (NA). (Lockwood ym. 2015.)

Arvioija Heidi Ruhanen Päiväys 24.3.22Tekijä(t) Pillay, Y., Brownlow, C. & March, S. 2021. Vuosi _____ Nro _____

Arviointikriteeri	K	E	?	NA
1. Ovatko tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat ja metodologia keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
2. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tutkimuskysymys tai tavoitteet keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
3. Ovatko tutkimuksen metodologia ja aineiston keruumenetelmät keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
4. Ovatko tutkimuksen metodologia, aineiston kuvaus ja analyysi keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
5. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tulosten tulkinta keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
6. Onko tutkijan kulttuuriset tai teoreettiset lähtökohdat kuvattu?	☐	☒	☐	☐
7. Onko tutkijan vaikutus tutkimukseen ja tutkimuksen vaikutus tutkijaan kuvattu?	☐	☒	☐	☐
8. Onko tutkimukseen osallistujat ja heidän äänensä (alkuperäiset ilmaisut) kuvattu asiaankuuluvasti ja riittävällä tasolla?	☒	☐	☐	☐
9. Onko tutkimus toteutettu noudattaen nykyisiä eettisiä periaatteita, ja onko tutkimuksella eettisen toimikunnan hyväksyntä?	☒	☐	☐	☐
10. Perustuvatko tutkimuksen johtopäätökset aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan?	☒	☐	☐	☐

8/10

Kokonaisarviointi: Hyväksy Hylkää Lisätietoja tarvitaan

Kommentteja (mukaan lukien hylkäyksen syy):

29.11.2018

JBI: Arviointikriteerit laadulliselle tutkimukselle

Tätä kriittisen arvioinnin tarkistuslistaa käytetään laadullisten tutkimusten metodologisen laadun arviointiin. Arvioinnin tarkistuslistaan sisältyy yhteensä 10 arviointikriteeriä, joiden yksityiskohtaiset sisällöt on kuvattu alhaalla. Arvioijan on hyvä tutustua myös Joanna Briggs Instituutin julkaisemaan katsauksen tekijöiden [käsikirjaan](#) arviointia tehdessään. Tarkistuslistan alkuperäinen englanninkielinen versio löytyy tästä [linkistä](#). Kunkin kriteerin toteutuminen arvioidaan asteikolla: Kyllä (K), Ei (E), Epäselvä (?), Ei sovellettavissa (NA). (Lockwood ym. 2015.)

Arvioija Heidi Ruhanen Päiväys 24.3.22.Tekijä(t) Scott, M., Jacob, A., Hendrie, D., Parsons, R., Girdler, S., Falkmer, T. & Falkmer, M. Vuosi _____ Nro _____

Arviointikriteeri	K	E	?	NA
1. Ovatko tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat ja metodologia keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
2. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tutkimuskysymys tai tavoitteet keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
3. Ovatko tutkimuksen metodologia ja aineiston keruumenetelmät keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
4. Ovatko tutkimuksen metodologia, aineiston kuvaus ja analyysi keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
5. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tulosten tulkinta keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
6. Onko tutkijan kulttuuriset tai teoreettiset lähtökohdat kuvattu?	☐	☒	☐	☐
7. Onko tutkijan vaikutus tutkimukseen ja tutkimuksen vaikutus tutkijaan kuvattu?	☐	☒	☐	☐
8. Onko tutkimukseen osallistujat ja heidän äänensä (alkuperäiset ilmaisut) kuvattu asiaankuuluvasti ja riittävällä tasolla?	☒	☐	☐	☐
9. Onko tutkimus toteutettu noudattaen nykyisiä eettisiä periaatteita, ja onko tutkimuksella eettisen toimikunnan hyväksyntä?	☒	☐	☐	☐
10. Perustuvatko tutkimuksen johtopäätökset aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan?	☒	☐	☐	☐

8/10

Kokonaisarviointi: Hyväksy Hylkää Lisätietoja tarvitaan

Kommentteja (mukaan lukien hylkäyksen syy):

29.11.2018

JBI: Arviointikriteerit laadulliselle tutkimukselle

Tätä kriittisen arvioinnin tarkistuslistaa käytetään laadullisten tutkimusten metodologisen laadun arviointiin. Arvioinnin tarkistuslistaan sisältyy yhteensä 10 arviointikriteeriä, joiden yksityiskohtaiset sisällöt on kuvattu alhaalla. Arvioijan on hyvä tutustua myös Joanna Briggs Instituutin julkaisemaan katsauksen tekijöiden [käsikirjaan](#) arviointia tehdessään. Tarkistuslistan alkuperäinen englanninkielinen versio löytyy tästä [linkistä](#). Kunkin kriteerin toteutuminen arvioidaan asteikolla: Kyllä (K), Ei (E), Epäselvä (?), Ei sovellettavissa (NA). (Lockwood ym. 2015.)

Arvioija Heidi Ruhanen Päiväys 24.3.22.Tekijä(t) Thompson, C., Bölte, S., Falkmer, T. & Girdler, S. Vuosi _____ Nro _____

Arviointikriteeri	K	E	?	NA
1. Ovatko tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat ja metodologia keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
2. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tutkimuskysymys tai tavoitteet keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
3. Ovatko tutkimuksen metodologia ja aineiston keruumenetelmät keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
4. Ovatko tutkimuksen metodologia, aineiston kuvaus ja analyysi keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
5. Ovatko tutkimuksen metodologia ja tulosten tulkinta keskenään yhteensopivat?	☒	☐	☐	☐
6. Onko tutkijan kulttuuriset tai teoreettiset lähtökohdat kuvattu?	☐	☒	☐	☐
7. Onko tutkijan vaikutus tutkimukseen ja tutkimuksen vaikutus tutkijaan kuvattu?	☐	☒	☐	☐
8. Onko tutkimukseen osallistujat ja heidän äänensä (alkuperäiset ilmaisut) kuvattu asiaankuuluvasti ja riittävällä tasolla?	☒	☐	☐	☐
9. Onko tutkimus toteutettu noudattaen nykyisiä eettisiä periaatteita, ja onko tutkimuksella eettisen toimikunnan hyväksyntä?	☒	☐	☐	☐
10. Perustuvatko tutkimuksen johtopäätökset aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan?	☒	☐	☐	☐

8/10

Kokonaisarviointi: Hyväksy Hylkää Lisätietoja tarvitaan

Kommentteja (mukaan lukien hylkäyksen syy):

Liite 2. Käsittekartta aineiston tuloksista

